

AKSENT

ET MAGASIN FRA IOGT I NORGE - NR 2 - 2019 //

Jobber med det som ligger bak rusen.

ANTA-KURS OVER HELE LANDET

Ikke drikk alkohol for helsas skyld

HELSE I ALDERDOMMEN

Ett døgn med Åsane Folkehøgskole

SAMHANDLING MINUTT FOR MINUTT

LEDEREN //

HVORFOR MÅ VOKSNE DRIKKE PÅ UNGDOMMENS FRITIDSARENAER?

De aller fleste er enige om at ungdomstiden skal være rusfri. Og vi snakker ofte og gjerne om viktigheten av at ungdom skal ha gode, trygge, artige, meningsfulle og rusfrie fritidsaktiviteter og væresteder.

Skjenking på biblioteket

Derfor er det et stort paradoks at vi likevel fyller på med alkohol på de stedene som unge mennesker trives og ønsker å være. Det drikkes i parker og på strender (selv om det ikke er lov) og på festivaler. Bibliotekene har barn og ungdom som viktige målgrupper, men stadig flere av dem får skjenke alkohol både i kafeen og under arrangementer. Det presses på for å få skjenke på fotballstadionene der vi ønsker familier som publikum. Ungdom slipper ofte ikke inn på konsertter med artister de digger fordi det er satt 18-årsgrense med alkoholserving. Til og med politiske møter og debatter kan være stengt for samfunnsengasjert ungdom. Fordi det skal drikkes.

Valgkampsak

I årets valg setter IOGT rusforebygging for ungdom på agendaen. Både før og etter valget utfordrer vi politikerne til å tilrettelegge for at ungdommens fritidsarenaer er rusfrie. Det innebærer at vi nå som samfunn må se verdien i at grensen for lenge siden er nådd for hvor mye alkohol skal prege kulturlivet i norske kommuner.

Hanne Cecilie Widnes
Generalsekretær IOGT

Ett døgn med Åsane Folkehøgskole på NRK sakte-TV

SAMHANDLING MINUTT FOR MINUTT

06:45 - Vekkerklokken ringer til vanlig tid, men jeg er uvanlig trøtt. Det tar noen sekunder før jeg husker hvorfor: Jeg satt våken til langt på natt og så på... klokka? Minutt for minutt.

AV FINN I. BIRKELAND, LÆRER VED ÅSANE FHS

06:47 - I halvsøvne har jeg slumret vekkerklokken og funnet frem NRK sin direktesending på telefonen. Der er det igjen: et fire meter høyt klokkeslett, fire digitale tall bygget av treplanker midt i jernbanehallen i Bergen, og jeg puster lettet ut. Det står 06:47. Tiden går, klokken går, alt går etter planen. Urverket er elevene mine på Åsane Folkehøgskole.

06:54 - Ni minutter etter at vekkerklokken ble slumret, piper det igjen fra telefonen. Det er på høy tid å komme i gang med dagen: Barn skal vekkes, tenner pusses, frokost spises og matpakker smøres. Barna må rekke skolen, min samboer må komme tidsnok på jobb. Selv har jeg fri, men jeg har like dårlig tid likevel. Uten samhandling fungerer ikke morgenrutinene.

07:22 - Kaffetrakteren putrer og jeg er i gang med matpakkene, omtrent på skjema. Det eneste uvanlige denne morgenen er at TV'en står på. Absolutt alt ved det jeg ser på skjermen er absurd. Elevene, som jeg normalt ville truffet kledelig morgentrotte i auditoriet om halvannen time, løper inn og ut av bildet med fargerike hjelmer og skolegensere. Dedikasjonen lyser gjennom TV-skjermen: Denne klokken skal vise rett tid, hvert minutt, i 24 timer. Bare 16 timer og 38 minutter igjen nå.

07:40 - Barna spiser frokost foran skjermen. Sammenligner klokkeslettet på telefonen med klokkeslettet på skjermen. "Nå må de skynde seg!" Jubelen står i taket når de får øye på en av elevene som de kjenner. "Yes! De klarte det! Det står null, syv, fire, en, pappa!"

07:55 - Barna burde kledd seg nå, men jeg har bestemt meg for å kjøpe oss litt tid og kjøre dem til skolen i dag. Vi simpelthen *må* få med oss at klokken blir ni, og tre tall skal skiftes samtidig!

08:00 - Det danses i stua. De klarte det igjen! Ungene kan ikke klokka, men de kan tall, og de har et visst begrep om konseptet tid. Så når pappa ber ungene kle på seg regntøyet i en fart, forstår de hvorfor.

08:22 - Har vi dårlig tid? spør minstemann i bilen på vei til skolen. "Nei da" svarer jeg, "vi rekker det fint."

09:57 - Jeg er tilbake foran TV-skjermen. Følger bakom-sendingen på NRK Nett-TV samtidig. Spenningen stiger: Snart skal alle fire tallene skiftes samtidig, og det skjer bare to ganger i løpet av døgnet. Fra 09:59 til 10:00, og fra 19:59 til 20:00. Alle involverte er ekstra spente på disse to tidspunktene.

10:00 - Jeg leser noen forutsigbare kommentarer under sendingen på NRK Nett-TV. "Dette er det dummeste jeg har sett!" Personen ser ikke det samme som jeg. "Totalt meningsløst" skriver en annen. Reaksjonene er ikke vanskelige å forstå, og NRK-folkene har forberedt oss på at det ville komme. Men jeg ser noe annet: Jeg ser hundre folkehøgskoleelever som er avhengige av hverandre, som står på for hverandre, som støtter hverandre og er klar over at alle trengs dersom oppgaven skal fullføres. På Åsane Folkehøgskole sier vi at elevene skal få økt samhandlingskompetanse. *Samhandlingen* er poenget. Jeg ser hundre elever som mestrer sine oppgaver, og *mestring* er aldri meningsløst.

11:14 - Hvis jeg kommer meg ut døra rimelig raskt nå, rekker jeg vaktskiftet der nede på jernbanestasjonen klokken 12.

12:01 - Alle er *på*. Ett lag går av etter tre timer med intens klokkebygging, et annet lag står parat. Stemningen i avgangshallen er elektrisk, jeg får servert historie på historie om små og store hendelser: han som snublet foran kamera, hun som dabbet av seg hjelmen... noen har pause, de synger og danser, noen blir intervjuet av NRK, andre er på jobb og stirrer intenst på monitoren som forteller dem nøyaktig når gardintrappene må bæres inn for neste tallsifte. Minuttene tikker 1440 ganger i løpet av et døgn. Hver eneste gang kan det gå galt. Så langt har det gått bra.

12:30 - Barna mine får hilsen fra elevene på direktesendt TV. Vi får spole tilbake når de kommer hjem fra skolen.

12:35 - Jeg ber pent om å få mine femten sekunders berømmelse, og får lov til å utføre det enkleste tallskiftet fra 5 til 6. En enkelt planke skal hektes på. Jeg får klarsignal, men det må skje nå med en gang – noen roper at jeg må ta på meg hjelm og hansker, jeg finner noe som nesten passer, noen roper på meg, det må skje nå! Jeg klarer det. En high-five og et bukk til kamera. Så merker jeg pulsen.

13:35 - Nøyaktig en time senere går det nesten galt i samme skifte, fra 5 til 6, det siste tallet velter over. Alle i avgangshallen får det med seg, og det gjør titusener av mennesker foran skjermen også. Situasjonen reddes elegant inn, men jeg tenker: hva om det skjedde for nøyaktig en time siden, akkurat den ene gangen han læreren skulle blande seg inn? Å, som jeg skulle fått høre det!

24:00 - Tallene har blitt skiftet for ettusenfirehundreogfortiende og siste gang. De har klart det sammen. Sendingen er over. Samhandlingen fortsetter.

AKSENT
Medlemsblad for IOGT i Norge
Torggt. 1, 0181 Oslo // Telefon: 23 21 45 80 // E-post: iogt@iogt.no

UTGITT AV: Akademisk forlag, Haugesund // ANSVARLIG REDAKTØR: Hanne Cecilie Widnes //
ANNONSESALG: Kåre Nesheim, tlf 952 74 241 // REDAKSJON: IOGTs sentralkontor //
GRAFISK PRODUKSJON: Poppcorn design - poppcorn.no // TRYKK: Haugesund Bok & Offset - hbo.no //
OPPLAG: ca 3000 stk //

ISSN 1890-2553

DA DIREKTORATET SKAPTE PAPPVIN-FURORE

– Tar du pappvinen fra folk, tar du livsgleden fra dem. Sånn skulle en i alle fall tro det var, sier Linda Granlund.

AV SIDSEL SKOTLAND

"Vi har snakka mye om risikofaktorene for dårlig helse og tidlig død de siste tiårene. Nå må vi snakke om alkohol" skriver divisjonsdirektør for avdeling folkehelse og forebygging ved Helse- direktoratet, Linda Granlund, og Helse- direktør Bjørn Guldvog, i en kronikk i Aftenposten. Tittelen på kronikken var "Vi må snakke om alkohol".

Blir oppfatta som moralister

- Men hvorfor er det så vanskelig å snakke om alkohol?

- Det er det faktisk vanskelig å svare på, for det er egentlig litt rart, svarer Granlund når Aksent lurte på hva hun mener om saken.

- Det er rart at det skal være så mye mer sensitivt å snakke om alkohol enn for eksempel mat. Alle vet at usunt kosthold er uheldig for helsa, og at det er dumt å røyke. Det er det greit å snakke om. Men det virker som folk har den oppfatninga at det ikke er farlig med alkohol så lenge en ikke blir avhengig. Når vi vil snakke om at det ikke er helt sånn, blir vi oppfatta som moralister. Det rokker visst ved livsgleden deres. Vi skal liksom ikke komme her og komme her. Men jeg kjenner jo sjøl at det er lettere å drikke mer vin når jeg har en kartong i skapet. Det er rart at det skal være så vanskelig å snakke om det.

Kronikken sto på trykk fredag 1. februar og foranledninga var at NRK Buskerud uka før hadde en artikkel på nettet om at Helsedirektoratet anbefalte å kutte ut pappvinen – eller i det minste å redusere emballasjestørrelsen.

Anbefaler økte avgifter

Det ble furore! Og Guldvog og Granlund benyttet dermed anledninga til å utvide perspektivet litt. For i rapporten det ble referert til, som egentlig bare var et arbeidsdokument sendt til Helse- og omsorgsdepartementet, var ikke fjerning av pappvinen engang blant de anbefalte tiltaka, forteller Granlund.

- Det tiltaket vi anbefaler i rapporten er å øke prisene på alkohol. Dette viser forskning at har god effekt, og alkohol har blitt billigere i Norge de siste 25 åra sammenlikna med kjøpekrafta.

Rapporten ble skrevet med utgangspunkt i at Norge slutta seg til WHO's

mål om å redusere for tidlig død på grunn av ikke-smittsomme sjukdommer med 25 prosent innen 2025. Disse sjukdommene er først og fremst kreft, hjerte- og karsjukdommer, kols og diabetes. Et av delmåla er å redusere skadelig alkoholbruk med 10 prosent. Folkehelseinstituttet (FHI) ble i den anledning bedt av Helse- og omsorgsdepartementet om å lage en rapport om de 10 viktigste folkehelseutfordringene knytta til disse sjukdommene. De 10 "utvalgte" ble tobakk, bruk av alkohol og illegale rusmidler, kostholds faktorer, høy kroppsmasseindeks, høyt systolisk blodtrykk, høyt fastende blodsukker, yrkesfaktorer, høyt total kolesterol, luftforurensning og lite fysisk aktivitet. Deretter ble Helsedirektoratet bedt om å komme opp med 10 forslag til tiltak for å forebygge for disse risikofaktorene. – Av de 10 tiltaka var det ett som handla om alkohol, og da ble altså vår anbefaling å øke alkoholavgifta. I rapporten drøfta vi også tilgjengelighet – som er det andre effektive virkemiddelet som har forskningsmessig dekning. Her var vi innoventer med salg og pappvin, men landa altså på økte avgifter.

Ikke politisk mulig

- Ville det være politisk mulig å fjerne pappvinen fra hyllene – dersom det var et forslag?

- I dag er vel ikke det mulig. Ministeren vår la den ballen død ganske fort.

- Ja, hva tenker du om at selve Folkehelseministeren er imot et sånt forslag?

- Det skal ikke jeg tenke så mye om. Jeg skal ikke uttale meg politisk. Vår jobb er å gi de beste faglige råd. Det er en helt avklart rollefordeling mellom fagdirektoratene og politikerne.

- Men opplever du at Norge mener alvor med at alkoholforbruket skal ned?

- Ja. Myndighetene i Norge er helt klare på dette målet.

Granlund forteller at Helsedirektoratet ser svært alvorlig på de helseutfordringene alkoholen fører til, og at det ikke synes som om kunnskapen om farene ved alkohol er tilstede hos folk. På en måte var reaksjonene på pappvinsaken en slags temperaturmåling på hvordan det står til i befolkninga når alkoholkonsum blir tema. Derfor er det grunn til å

snakke mer om det, mener Granlund. Det finnes nok kunnskap om at alkohol og sjukdom er forbundet. Det gjelder særlig for noen krefttyper og hjerte- og karsykdommer, men også risikoen for andre sjukdommer øker med alkoholbruk.

Må nå bedre ut

Vi lurte på om det er noen endringer i holdningene i Helsedirektoratet på dette feltet, men det mener hun at det ikke er. – Internt hos oss er vi verken mer eller mindre opptatt av dette nå. Men vi har kanskje ikke vært gode nok til å kommunisere dette utad. Vi må snakke mer om det ut i mediene. Til nå har det blitt kommunisert mer på kosthold og aktivitet, og vi ser klarere enn tidligere at kunnskapen om helse risikoen ved alkohol er dårlig. Myten om at alkohol er sunt er heller ikke død.

- Har du noen tanker om hvordan man kan spille på den positive trenden rundt ungdoms drikking de siste åra?

- Ungdommene nå drikker mindre enn vi gjorde, og det er viktig å opprettholde den trenden. Vi ser det når det gjelder kosthold også: 15-åringene har redusert på godteriet i større grad enn andre grupper. Men nei, jeg har ikke tenkt på hvordan man kan spille på denne positive trenden og eventuelt hvordan vi skal gjøre det.

Gå opp på barrikadene!

- Kan vi lære noe fra andre felt når vi skal nærme oss dette med alkohol?

- Ja, det kan vi, og vi må ut med informasjon om mange tiltak som gjør at folk litt etter litt endrer adferd. Vi så at det hadde effekt på tobakksområdet. Vi kan lære fra tiltakspakkene og det jevnligesøkelyset vi har hatt på både kosthold og tobakk. Også gjelder det å være tilstede. Vi må holde debatten levende, kommentere debatten som foregår, sette dagsorden, og kommentere dagsorden andre setter.

Og det er ikke bare myndighetene som kan bidra her. Linda Granlund appellerer også til de frivillige organisasjonene: – Gå ut og ha en tydelig stemme i den offentlige debatten! Gå opp på barrikadene og fortell om alkohol og risiko, oppfordrer hun.

IKKE DRIKK ALKOHOL FOR HELSAS SKYLD

Alkohol har for mange alvorlige bivirkninger til å kunne anbefales som medisin, uttaler alkoholforsker **Fred Rune Rahm**, ved KoRUs Sør, Borgestadklinikken. Rahm er seniorrådgiver og har jobbet med alkohol og eldres helse i en årrekke.

AV MARI-MARTHE KATT-UGLE

Under IOGT-seminaret "Helse i alderdommen: Forebygging er aldri for sent" i Oslo siste helgen i mars 2019 avkrefte han flere myter om alkoholens positive virkninger.

Rahms klare anbefaling er

- De som ikke bruker alkohol skal fortelles at det er et klokt valg.
  - De som ønsker å slutte med alkohol skal oppfordres til det.
  - De som ønsker å bruke alkohol bør holde forbruket så lavt som mulig.
- Desto mer vi vet om alkohol desto mer vet vi at alkohol ikke er bra for oss, sier han.

Tilbakeviste helseeffektene

Mange har hørt om studier som hevder å ha funnet positive helseeffekter ved alkohol. Rahm tilbakeviste flere av disse gjennom å forklare vanlige metodefeil i undersøkelsene og vise til andre studier der man har forsøkt å redusere metodefeilene og da ser at de positive effektene en mente alkoholen hadde reduseres tilsvarende.

Alkohol øker faren for demens

Heller ikke studier som viser at et moderat alkoholbruk kan motvirke demens, holder mål, forteller Rahm.

Disse studiene ikke har tatt høyde for at i gruppen av folk som ikke drikker noe alkohol er det mange som har sluttet å drikke på grunn av helseproblemer. Denne gruppen har derfor dårligere helseforutsetninger i utgangspunktet enn de som drikker moderat. Vi vet også at de som drikker moderat gjerne også kjennetegnes av en sunn livsstil. Nyere studier, som korrigerer for dette, viser at alkoholinntak henger sammen med lavere kognitiv ytelse, selv ved lave nivåer. Høy alkoholbruk er den

største påvirkbare årsaken til demens og er relatert til alle andre uavhengige risikofaktorer for demens.

Eldre tåler mindre alkohol

En rapport IOGT-NTO publiserte i samarbeid med den svenske legeforeningen tidligere i år avdekket at eldre er mer følsomme for alkohol og mer utsatt for sykdom og ulykker, selv ved et relativt lavt forbruk. Dette er bekymringsfullt når vi samtidig ser at den eldre delen av befolkningen drikker mer enn før. Nordmenn over 65 år drikker nå oftere enn ungdom i 20 årene. De drikker mindre per drikketilfelle enn resten av befolkningen, men også små mengder alkohol kan øke problemene med de sykdommer og skader som allerede følger av økt alder.

Forebygging er aldri for sent

Da IOGT Bryn arrangerte seminaret "Helse i alderdommen – Forebygging er aldri for sent" den 31. mars i år ønsket de å sette fokus på viktige helsevalg man kan ta selv etter at man har begynt å merke aldringen på kroppen.

En stor del av faktorene som påvirker helsen hos eldre mennesker kan forebygges gjennom helsevennlige valg i yngre år, men mye påvirkes også av nåværende livsstil.

- Aldri har så mange eldre hatt så mange friske leveår foran seg, sier Rahm. Fordi mange kan holde seg

friske mye lengre, har de forventninger til både funksjonsnivå og fremtidige opplevelser. Forebyggende informasjon er derfor viktig.

Så hva bør du gjøre for å ta vare på helsen? For å forebygge kroniske sykdommer hos eldre anbefales økt fysisk aktivitet, bra mat, flere sosiale kontakter og redusert bruk av tobakk og alkohol. Lege og hjerneforsker Ole Petter Hjelle var også tilstede på seminaret "Forebygging er aldri for sent".

Han presenterte sin mirakelkur: - Tenk deg at det eksisterte en enkel, bivirkningsfri behandling som gjorde at du ville leve et lengre og bedre liv. En behandling som reduserte risikoen for hjerteinfarkt, diabetes, kreft, depresjon og demens. Den ville i tillegg gi deg bedre hukommelse, bedre stressmestring, øke kreativiteten din og sannsynligvis gjøre deg mer intelligent. Dette høres for godt ut til å være sant. Men, denne behandlingen finnes, og vi har kjent til den i tusenvis av år. Jeg snakker om fysisk aktivitet, sa Hjelle.

Fred Rune Rahm anbefaler blant annet redusert bruk av tobakk og alkohol for å ta vare på helse. //

ÅRSMELDING

2017-2018

IOGT

- EN ARENA FOR RUSFRIE OG TRYGGE MØTEPLASSER

To år er lenge og to år er kort. Det er på ein måte lite tid for å starte nye prosessar, prosjekt og initiativ, samstundes som det er utruleg mykje som kan skje og utviklast i perioden. Denne meldinga gir eit innblikk i kva me har gjort og fått til i løpet av dei to seiste åra. Eg meiner me har både fått tenkt store linjer samstundes med meir og ny aktivitet i organisasjonen.

Inkluderer flere

IOGT i Norge er ein stor og god arena for rusfrie og trygge møtestader. I løpet av perioden har me utvikla arbeidet vårt og inkludert fleire i å ta del i dette. 'Sammen' er ein aktivitet me har holdt på med lenge som er ein viktig møteplass for dei som trenger ekstra støtte. I perioden har me fått ein stor ny aktivitet knytt til ANTA-kurs (alkohol, narkotika, tablettar og andre avhengigheter) og støttegrupper som heiter 'Support'n'. Mange plassar skjer både ANTA-kurs og Support'n

i tilknytning til IOGT hus og aktiviteter – og fyller aktivitet i hus som søker etter rusfrie og gode møtestader, slik IOGT hus og lokalgrupper har gjort frå starten av og framleis gjer. Ein annan viktig møteplass er Enestående Familier, der foreldre som ofte er aleine med born får moglegheit til å gjere aktiviteter saman med andre i same situasjon. Både er dette ein fast og viktig møteplass i lokal-samfunn, men også gir det spesielle ved å kunne dra på skitur, fornøyesparkar og anna. Ein tredje møteplass er Åsane Folkehøgskole. Den er viktig for dei elevane som har livet sitt her eitt år, og det er viktig for oss som organisasjon å ha denne fysiske møteplassen – enten til inspirasjonskonferanse eller Landsmøtet. Og så har me sjølvaste Møteplassen – utruleg viktig møteplass for ungdom som slit i Kopervik.

Samarbeid med "familien"

I perioden har me hatt to felles styremøter med styrene i FORUT, Juba og Juvente. Det er viktig for oss å vere nær dei tre andre organisasjonane i familien. Tema for begge desse fellesmøta har vore kompetanseheving og kunnskap på narkotikapolitikk, både nasjonal og internasjonal. Desse samlingane har bidratt til at me har blitt meir synlige i narkotikadebatten, både på lokalt, nasjonalt og internasjonalt nivå. Lokalt har me fått ei stor produksjon og spreiding av leserinnlegg, nasjonalt har me vore ein del av mediabiletet og deltatt i høyringar i arbeidet til Rusreformutvalget.

Internasjonalt har me deltatt på FN sitt nasjonale møte og presentert Sterk&Klar som døme på god forebygging.

Stemme i debatten

Sentralstyret har i perioden gjort ein god innsats for å utvikle ein strategi for medlemsengasjement. Prosessen har vore viktig med diskusjonar, medlemsundersøking, høyring og arbeidsgruppe for å definere korleis me ynskjer å jobbe. Dette arbeidet har gitt fleire viktige handlingspunkt i forslaget til ny Arbeidsplan. Me har stort potensiale å hente i organisasjonen og Inspirasjonskonferansen 2018 var eit godt døme på dette, der eit mangfald av det me er deltak og saman bidrog til ein viktig utvikling.

IOGT er ein aktiv ruspolitisk organisasjon. IOGT er ei stemme i debattar rundt om i heile Noreg, og eg er stolt over at me har eit leserinnlegg ein eller annan plass i Noreg kvar andre dag. Og eg er stolt over at IOGT er ein viktig aktør i Actis-paraplyen der me bidrar med aktivitet og stemmer på alle plan i alle delar av Noreg. Særskilt viktig i eit valgår!

Me kan alltid bli betre, men denne meldinga er for å sjå alt me har fått til og gjort. Me bør vere stolte over dette – det er berre to år!

Nils Johan Svalastog Garnes
Leder, IOGT i Norge

STYRET: På landsmøtet i Bergen 2017 ble Nils Johan Svalastog Garnes valgt til leder for IOGT. Til nestleder ble Pål Christian Roland valgt. Styremedlemmer: Trond Aasland, Elisabeth Fjørtoft, Eivind Jahren, Sofia Gram-Hallbert og Ørnulf Torbjørnsen. Varamedlemmer: Per Arne Lillebø (ikke på bildet) og Hanne Gade Ringdal. Mirjeta Emini har vært ansattrepresentant i styret. I tillegg har Juvente utpekt Morti Kvisvik og Juba's Gjertrud Fludal som sine representanter i styret.

ANSATTE: Noen av de ansatte samlet på sentralkontoret. Stående: Ruben Bellefine (administrasjonssekretær), Nina Hilton Mæhlum (miljøarbeider), Trude Sletteberg (prosjektleder Enestående familier), Mona Svartås (miljøarbeider), Houda Zammali (økonomileder), Mari-Marthe Apenæs (regionkonsulent Øst-Norge), David Agumim (prosjektleder Intro), Jan Tore Evensen (seniorrådgiver). Sittende: Mirjeta Emini (prosjektleder, Sterk&Klar), Malin Lenita Vik (politisk rådgiver), Hanne Cecilie Widnes (generalsekretær), Anne Louise Skoland (sosijsjef).

IOGT hadde i 2017, 2659 betalende medlemmer, og i 2018, 2579, en nedgang på 83.

Vervingen tok seg litt opp i 2018. 307 nye medlemmer mot 288 i 2017.

Antallet medspillere var 343 i 2017 og 305 i 2018.

Rapporterende avdelinger/områder var 64 i 2018 og 58 i 2017. (Det betyr ikke at det har blitt flere avdelinger, men at flere har levert årsmelding.) Avdelingene hadde nærmere 500 medlemsmøter med ulikt innhold som politiske arrangement, kulturkvelder og sosiale møter.

- Aktivitet på 5 Sammen-sentra med 45 000 besøkende i året og rundt 800 unike brukere.
- Hatt 76 ungdommer under oppfølging av Møteplassen i Kopervik.
- Gjennomført 8 ANTA-kurs for mennesker med en avhengighetsproblematikk med 140 deltakere. Support-grupper er i gang på flere steder.

PERIODEN I TALL

I 2017-2018 HAR VI GJENNOMFØRT:

- 164 foreldretreff i Sterk&Klar om foreldrerollen i rusforebygging og psykisk helse
- 12 større forebyggingskonferanser/fagdager for lokalpolitikere, ansatte i kommunene og andre frivillige organisasjoner.
- 2 ruspolitiske debatter, i Oslo og Bergen, i tilknytning til stortingsvalget.
- 63 Intro-møter for innvandrere for å bedre kunnskapen om norsk alkoholkultur og -lovverk.
- Kontakt og møter med lokalpolitikere i flere kommuner, og vi har sendt nesten 250 leserbrev/kronikker, stort sett i lokal- og regionalaviser.
- Gjennomført 5 møter om besteforeldres rolle som forebyggere.
- Hvit jul-kampanjen med 224 stands og 30 060 underskrifter i løpet av de to årene på at man feirer julehelgen alkoholfritt når man er sammen med barn. I tillegg har det vært flere stands i tilknytning til Fyll ferien-kampanjen om sommeren.
- 904 ulike aktiviteter i Enestående familier, alt fra skisøndager, kinotur, besøk på sjokoladefabrikker, besøk i ulike klatreparker, hundekjøring, påskeegg-jakt og glassblåsing.
- 110 deltakere under inspirasjonskonferansen på Åsane.

POSITIV TREND I STERK&KLAR

- Sterk&Klar er inne i en positiv trend, sier prosjektleder Mirjeta Emini.
- Det er stadig nye skoler som tar kontakt og ønsker mer informasjon om programmet.

Samtidig er det en utfordring å komme inn på skoler med et treårig engasjement, og vi merker konkurransen både med andre prosjekter og tiltak som de enkelte skolene selv setter i gang.

Fornyte foredragene

De siste to årene har vi oppdatert og fornyet de fire foredragene som er en del av programmet. På 8. trinn har vi et treff på høsten som heter "Foreldrerollen og foreldrenes betydning" og et treff på våren som heter "Rusforebygging, alkohol, cannabis og debut". I disse foredragene legger vi grunnlaget for en felles forståelse av den viktige rollen foreldre har og viktigheten av å benytte seg av muligheten til å påvirke. Ikke bare egne barn, men også barnas venner. Tredje treff på 9. trinn heter "Psykisk helse, gaming og sosiale medier." Dette er et tema som opptar mange, og det er stor interesse for å både lære mer om det, men også snakke om det med andre foreldre. Siste treff på 10. trinn heter "Overgangen fra ungdomsskolen til videregående". Vi vet at alkoholbruken blant ungdom gjør et hopp i et de er over på 1. vgs.

Sterkere fokus på cannabis

- Vi har også satt et sterkere fokus på cannabis, særlig i det siste foredraget, forteller Emini. - Det er noe som foreldrene er svært interessert i, samtidig som kunnskapen ofte kan være lav. Vi vet at kunnskap om skadevirkninger ved bruk av rusmidler, foreldres tydelige holdninger til disse og en god relasjon mellom foreldre og barn har en forebyggende effekt. Her samarbeider vi

med Actis som har laget som sammen med oss har laget et infohefte om cannabis som foreldrene tar med seg.

Fagkonferanse

Sterk&Klar gjennomfører også hvert år en åpen fagkonferanse. De siste par årene har blant annet mobbeombud i Oslo, Kjerstin Owren snakket om mobbing og involvering, førsteammensuis Petter Bae Brandtzæg har fortalt om hvordan ungdommer i dag bruker sosiale medier, Jan Bøhler, arbeiderpartipolitiker i Oslo, har innledet om gjengproblematikk i byen og Frode Kyvåg har utfordret deltakerne til "Hvordan motivere hverandre til en bedre hverdag."

Programmet har ni formidlere holder foreldretreffene rundt om i landet, men har behov for å lære opp flere for å dekke opp etterspørselen som kommer.

Sterk&Klar sender også ut et hefte med informasjon og gode råd til foreldre, basert på innholdet i våre foreldretreff.

Tilsammen var Sterk&Klar inne på 26 skoler i 2018, og har hatt til sammen ca. 2000 deltakere på møtene. Dette var to skoler færre enn i 2017, men med nye skoler i starten av 2019 er vi oppe i 30 skoler totalt. Vi har vært i kontakt litt over 5000 foreldre og foresatte.

459 ungdommer i 2017 og 431 i 2018 har underskrevet ungdomskontrakten om en rusfri ungdomstid.

"Vi har fått gode tilbakemeldinger på Sterk&Klar sine foreldremøter både fra lærere og foreldre. Dette skyldes først og fremst at representantene fra Sterk&Klar tilpasser foredragene sine, slik at de treffer foreldregruppen. I tillegg viser de solid faglig forankring og god formidlingsevne. Diskusjonene i foreldregruppa i etterkant av foredragene har vært en kjærkommen arena til å diskutere vanskelige tema som opptar tenåringsforeldre, og har forhåpentligvis styrket foreldrenettverket. Vi kommer derfor til å tilby Sterk&Klars opplegg også til fremtidige foreldregrupper."

Karen Wasa-Schrader,
undervisningsinspektør,
Nordseter skole

Når ungdommer på Karmøy

Møteplassen har økt kapasiteten. I løpet av 2017 og 2018 har de fulgt opp 74 ungdommer i tillegg til 35 ungdommer i Ung Zone.

De ansatte på Møteplassen. Fra v. Josefine Halvorsen, Thomas Aanerud, Anne Therese Buer og Ida Husby (Foto: Karmøynytt)

Ensomhet og psykiske utfordringer

Årsakene til at ungdommer ønsker hjelp fra Møteplassen er ofte ensomhet og psykiske utfordringer, forteller leder Anne Therese Buer. Hun startet på Møteplassen høsten 2013. - Mange sliter med angst og lettere depresjon og har vansker med å tilpasse seg skole og arbeidssituasjoner eller skape relasjoner til jevnaldrende. Flere har opplevd omsorgssvikt og traumer i barndom og oppvekst. Felles for mange er at de har et dårlig fungerende sosialt nettverk rundt seg, og trenger ekstra mye hjelp, veiledning og oppfølging over lang tid.

Vi møter ungdommer som har hatt foreldre som sliter med rus og psykiatri, har blitt utsatt for seksuelle overgrep, vold og mishandling med mere.

Trygt å ha et "ankerfeste"

Flere av ungdommene har gått på Møteplassen over flere år, mens andre har hatt oppfølging over noen måned-

er. - Mange har uttrykt at det er trygt å ha et "ankerfeste" på Møteplassen, sier Buer. - Mange har opplevd å måtte forholde seg til mange ulike saksbehandlere tidligere. På Møteplassen er det ingen "sak som må avsluttes", og det føles forutsigbart og trygt.

Den enkelte ungdommen blir fulgt opp individuelt gjennom samtaler og tiltak når det gjelder skole, jobb, fritid, livet som helhet. Det kan handle om å være med på reiser eller på aktiviteter som kajakk, bueskyting, ridning, minigolf, klatring, bowling, matlaging og mye mer. - Vi ansatte er og tilgjengelig på telefon på kveldstid og i helger, forteller Buer. - Dette er ingen beredskapsvakt, men en mulighet for ungdommene til å sende oss en sms eller ringe hvis noe vanskelig skulle skje og de trenger noen å snakke med.

Hjelper med å finne jobb

Ungdommene som kommer til Møte-

plassen er blitt henvist fra instanser som barnevernet, politi, skolene på Karmøy NAV eller helsesøster. Noen ganger kommer også ungdommene selv. - I samarbeid med skoler, oppfølgingstjenesten og NAV hjelper vi også noen av ungdommene med å finne egnede praksisplasser eller deltidsjobber. Da følger vi også ungdommene til arbeidsplassen, og er til stede i møter med NAV og arbeidsgiver for å trygge ungdommene i å ta steget ut i arbeidslivet.

Ung Zone

I 2017 startet Møteplassen også opp et spesielt arbeid mot litt yngre ungdommer i alderen 13-19 år. Rundt 35 ungdommer deltok her i 2018, og de jobber med grupper på en ungdomsskole og en videregående skole på Karmøy. Flere av ungdommene har en svært liten vennekrets, og noen har blitt godt kjent med hverandre på Ung Zone og utviklet et vennskap. - Vi har fått gode tilbakemeldinger fra foresatte som forteller hvor viktig dette har vært for deres ungdommer, forteller Buer. I tillegg melder både skole og foresatte om at noen av elevene har fått større motivasjon for skolearbeidet etter å ha opplevd mestring på ulike nivåer på Ung Zone. Noen har også startet på fritidsaktiviteter på egen hånd.

Det er ikke alle resultater som er målbare i arbeidet med ungdom på Møteplassen. Men vi vet at mange har uttrykt det trygt og forutsigbart å være tilknyttet et hjelpetiltak hvor de kan møte etter behov, noen over flere måneder og år, og hvor de får bygge tillit til trygge, voksne over tid. Flere av ungdommene har svært få nære voksenrelasjoner annet enn de ansatte på Møteplassen.

Rekordmange tok en Hvit jul

16 585 skrev under på at de ikke kom til å drikke når de er sammen med barn i julen. Det er det høyeste antallet kampanjen har oppnådd.

Hvit jul-kampanjen vår vokser. Antallet som skriver under på at de ikke vil drikke alkohol når de er sammen med barn i julehelgen øker for hvert år, og i år slo vi 2017 solid, med godt over 3000 underskrifter mer. Til slutt stoppet tallet på 16 585. Prosjektleder Mari-Marthe Katt-Ugle er strålende fornøyd med resultatet. - Vi har i år gjort en ekstra innsats for å få med oss flere og nye frivillige, forteller hun. - Gjennom annonsering på frivillig.no er det mange som har villet være med oss både på stand og sosiale medier.

Ville gjøre en forskjell

Morten Helgeland fra Kristiansand er en av de nye frivillige som sto på stand i år. Til sammen rakk han syv stands i Kristiansand. - Det har vært kjempegreitt å stå på stand. Jeg møter mange forskjellige og trivelige mennesker, forteller han. - Jeg meldte meg frivillig for å gjøre en forskjell, sånn at noen barn slipper å oppleve det jeg opplevde som liten, med en far som ikke var til stede på grunn av alkohol. Tilbakemeldingen fra de han har møtt på stand har stort sett bare vært positiv. - Noen få negative, men kun ytterst få mener at det er bare bra at barn lærer at voksne koser seg med alkohol, noe som jeg mener ikke er nødvendig i det hele tatt, spesielt i jula som er barnas høytid. De fleste skriver under uten å spørre etter mer informasjon.

Kampanjen blir mer kjent

I 2017 landet vi på 12 914 underskrifter, så årets resultat er en god økning. - Det er nok flere grunner til det, mener Mari-Marthe. - Satsningen på frivillige er en av grunnene, men det kan godt hende at kampanjen også begynner å bli mer kjent. Våre faste standsansvarlige melder inn at de har møtt flere på stand som forteller at de har underskrevet flere år på rad, og venter på oss når vi kommer.

- Vi går også ut til barnehager og andre arbeidsplasser med en pakke som de kan bruke der. Da får de plakater de kan henge opp og reflekser til barna eller til de andre ansatte. Også her har vi sett en økende interesse, og dette er nok noe vi skal satse enda mer på i 2019.

God måte å presentere IOGT på

De frivillige på stand har vært både medlemmer og ikke-medlemmer, og Mari-Marthe mener at dette er en god måte å introdusere folk for IOGT sitt arbeid på. - Dette er en kampanje som alle kan engasjere seg i, og hvor det er mange som er enige med oss. Vi kan selvsagt ikke nå alle, men vi snakker med mange ute på stand, og dette er en viktig del av kampanjen uavhengig av om det blir en underskrift ut av det eller ikke.

Hvit jul

Hvit jul er en kampanje som drives av IOGT, Juvente og Juba. Målet er at voksne når de er sammen med barn i jula ikke skal bruke alkohol.

I 2018 skrev 16 585 under på dette, og vi stod på 125 stands rundt om i landet, fra Agder til Finnmark. I 2017 skrev 12 914 under, og vi stod på 85 stands.

7234 av underskriftene kom inn via nettsiden hvitjul.no. Vi har hatt mange frivillige i sosiale medier, som har vært flinke til å like og dele alt vi la ut på Hvit jul-siden på Facebook og på Instagram i hele desember. Hver dag i desember har i snitt 18 600 ulike mennesker sett vårt innhold på Facebook. Og vi regner med å ha nådd nesten 400 000 ulike mennesker totalt i sosiale medier. Vi har bl.a presentert et nytt forbilde for kampanjen hver dag. Dette har vært kjente og mindre kjente personer, både fra politikken og kulturlivet som forteller at de har underskrevet, og oppfordrer alle til å ta en hvit jul sammen med barna. Det er selvsagt ikke alle som har sagt ja når vi har spurt dem, men vi er godt fornøyd med de som har støttet oss.

Forbilder fra hele det politiske spekteret.

Blant de som har underskrevet er Fremskrittspartiets helsepolitiske talskvinne på Stortinget Åshild Bruun-Gundersen, stortingsrepresentant for Arbeiderpartiet, Else Bjørnebekk-Waagen og helsepolitisk talskvinne Kjersti Toppe fra Senterpartiet. Det samme har Karin Andersen fra SV gjort og lederne i ungdomspartiene AUF, Rød ungdom, Sosialistisk ungdom, KrFU og Senterungdommen.

Foruten politikere har flere kulturpersonligheter og opinionsdannere underskrevet, som skuespilleren Julie Vinge, bloggerne Kristina Kihlman (konatil) og Gunnar Tjomlid og Direktør for kommunikasjon og samfunnsansvar i Vinmonopolet, Halvor Bing Lorentzen.

- Nå kribler det av sommerfugler i tusenvis av barnemager, og minner for livet er i ferd med å skapes. Alt du som voksen trenger å gjøre er å være den beste versjonen av deg selv. For et barn vil det alltid innebære at du er edru, sier Håvard Paulsen, tidligere programleder i NRK Super. Mens styreleder i Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner, Rode Margrete Hegstad er opptatt av at en hvit jul betyr at vi setter barna først, og gir dem en trygg og alkoholfri ramme rundt julefeiringen. - Mange barn gruer seg til jul fordi de opplever at voksne rundt seg drikker for mye, og jeg drømmer derfor om en hvit jul med snø, julestemning og barna i sentrum - uten alkohol.

Stor økning i aktivitet

- Det har vært en formidabel økning i antall aktiviteter i 2018, forteller en godt fornøyd Trude Sletteberg, prosjektleder i Enestående familier.

Hele 521 aktiviteter kunne gruppene i Enestående familier rapportere om i fjor. Det betyr at antallet deltakere også øker, rundt 3000 voksne og barn har vært med på en eller flere aktiviteter i fjor.

Dyktige frivillige ledere

Sletteberg er rask til å gi mye av æren til de frivillige lederne rundt om i landet. - Vi har nærmere 80 av dem. Hvert år gjennomfører vi lederkurs og har en nasjonal ledersamling. Noen var også med på inspirasjonskonferansen sammen med andre IOGT-medlemmer og frivillige. - Som alltid i et slikt tilbud er det en viss gjennomstrømming, forteller hun, og vi må hele tiden passe på å rekruttere inn friske krefter som kan ta over stafettpinnen når noen gir seg.

Mange ulike aktiviteter

Aktivitetene er mange og forskjellige. Fuglekassesnekring, rideskoledag, familiejoga, sykkelturner, dressintur på Flekkefjord-

banen, hodelykttur i Sørmarka, juletrehogster, selvforsvarskurs og nattvandring på akvariet i Bergen. I tillegg blir det arrangert en rekke helgeturer og ferieopphold. I 2018 ble det for eksempel gjennomført flere turer til Dyreparken i Kristiansand med overnatting på Sjøstrand, Juvente sitt leirsted utenfor byen og sommerferieopphold for flere grupper på Gon camping utenfor Larvik. Det ble også avholdt en sommerleir på Åsane. - Vi arrangerer også en rekke familiefester på viktige høytidsdager som 17. mai, halloween, nyttårsfester februar-karneval, forteller hun. - Alle aktivitetene er selvsagt alkoholfrie, og dette oppleves som veldig positivt.

I 2018 var det 10 år siden vi startet opp med slike aktiviteter. Trude har vært prosjektleder helt fra starten.

Dette har deltakerne våre fortalt oss om hva det betyr for dem å være med på aktiviteter i IOGTs Enestående familier:

Jeg har satt meg inn i historien til IOGT etter at jeg var på mitt første enestående arrangement, og har tenkt litt. At arrangementene er alkoholfrie er en forutsetning for at vi deltar. (deltaker på en av våre aktiviteter i Sør-Rogaland)

Betyr enormt mye, da økonomien ikke er enig med alt jeg vil gjøre med barna mine. Så dette er bare supert! Takk. (deltaker på Lekelandstur med Drammensgruppa)

Det er hyggelig for både barna og meg som voksen. Får litt voksenkontakt og barn får leke med jevn-gamle barn. Er veldig glad for å ha funnet enestående familier. (deltaker på Haugesundgruppas familiejulebord)

Kan ikke noe annet enn å skryte av denne gruppen og lederne:) Fantastiske mennesker. Det betyr veldig mye for meg og barna å få være med på aktiviteter. Barna ELSKER Enestående familier. (deltaker på Kongsberggruppas teaterturn i november)

Jeg og datteren min har ikke annen familie, og det betyr mye å ha et tilbud om sosiale aktiviteter som kan føles som et alternativ til tid andre familier tilbringer sammen. Nyttårsfeiring er et veldig godt eksempel. (deltaker på Asker- og Røykengruppas juleverksted)

Uten Enestående familier hadde vi ikke hatt mulighet til å delta på så mye hyggelig, dessuten er det en fin plass å bli kjent med andre og nærområdet. (deltaker på Skiensgruppas teaterturn i oktober)

Foto: VIGID LOBACH

JOBBER MED DET SOM LIGGER BAK RUSEN

En ny aktivitet i 2018 for IOGT har vært ANTA-kursene. Men kursene har en lengre historie bak seg.

Rita Nilsen har utviklet og holdt ANTA-kurs i Oslo i over 20 år. Nå jobber hun i IOGT for å gi et tilbud til mennesker med en avhengighetsproblematikk også i resten av landet. Fra oktober 2018 og til april i år har hun holdt kurs i Haugesund, Grimstad, Sandefjord, Oslo, Tromsø og Bergen. Sammen med erfaringskonsulent i IOGT, Jørn Hansen, har hun også vært inne på Sandeid fengsel og Haugesund fengsel. 140 deltakere har det blitt på seks måneder, og flere steder i landet står for tur. Før sommeren skal det holdes kurs i Sarpsborg og Lillestrøm, og i løpet av sommeren blir det også kurs på Ila fengsel.

Skal hjelpe til selvstendighet

- ANTA står for Alkohol, Narkotika, Tabletter og andre Avhengigheter, forteller Rita. - Kurset har til formål å hjelpe deltakerne til selvstendighet og personlig ansvar. Det jeg har erfart igjennom snart 20 år er at mange klarer seg bedre i lengre perioder av gangen, og for hver periode med avhold får de jobbet mer

med det som ligger av bakenforliggende årsaker. Mange har klart å slutte helt med rus, og kommer seg ut i utdanning eller jobb. Ikke minst blir de bedre i stand til å forebygge tilbakefall. Vi ser også på årsaken til hvorfor de engang i fortiden begynte å misbruke alkohol, narkotika og medikamenter.

Driver supportgrupper

For å delta på kursene må du ha en avhengighet i bunn og et misbruk av ulike ting som har tatt overhånd over livet. - De fleste deltakerne er mellom 20 og 40 år, forteller Nilsen, og har hatt mange forsøk bak seg i både døgntilrettelagt, poliklinisk og fengsel. De har som regel mistet nesten alt. De fleste er blandingsmisbrukere, og hadde en veldig tidlig rusdebut. Kursene varer som regel en uke, men det finnes også 5 ukers kurs. I fengsler eller på institusjoner varer de fire dager. Etter kurset driver kursdeltakerne selv en Supportgruppe som det også er laget et opplegg for. I denne går man så lenge det er behov.

Flere slike grupper er alt i gang rundt om i landet.

Holder kursene i IOGT-hus

I samarbeidet med IOGT har det vært viktig å forsøke å knytte sammen de ulike aktivitetene som IOGT har. - Rusavhengige har behov for å være noe annet enn rusavhengige, sier Rita Nilsen. - Derfor er det positivt at IOGT har tilbud som er rusfrie og som alle kan være med på uavhengig av hvilken bakgrunn de har. Flere av deltakerne i Anta-kursene har også blitt medlemmer og deltatt på politiske seminarer og kampanjer rundt om i landet. Kursene holdes også gjerne i IOGT-hus for med en gang å skape identitet til organisasjonen og arbeidet som drives.

Målsetningen er etter hvert å utdanne flere som kan være kursledere i ANTA og gjøre dette til et landsomfattende opplegg.

- Det er møter i Support-gruppene to ganger i uken, forteller Fredrik.

- Mange har blitt medlemmer i IOGT. Noen er med oss på medlemsmøtene, og på den månedlige middagen som vi har i huset. At flere kan finne et godt miljø her i IOGT er veldig inspirerende. Både Sammen-senteret og disse kursene har betydd mye for brukerne.

- Mål å gi motivasjon til å komme ut av rustilværelsen

Sammen-prosjektet har blitt et av våre eldste prosjekter etter at det første senteret ble åpnet i Haugesund i 2001. Etter det har det blitt aktivitetssentra for rusavhengige i Kristiansand, Sandefjord, Porsgrunn, Grimstad og Bergen.

Frivillige og ledere ved Sammen-sentrene

Med fra starten

Prosjektleder Olaf Lande har vært med fra starten. Nå jobber han mye i Kristiansand og Grimstad med oppsøkende virksomhet i byen. For noen år siden startet vi opp med et helse- og velværeprogram på alle sentrene, forteller han. - Det er et mål å ha avtale om hårpleie, fotpleie, sykepleie. Og for eksempel akupunktur ved alle sentrene. Vi tror at dette i tillegg til et godt kosthold, vil kunne tilføre økt selvfølelse og vil kunne anspore til å endre sin egen situasjon.

Alle steder har vi et nært samarbeid med kommunen. I Sandefjord er senteret samlokalisert med kommunens sosialmedisinske senter sammen med kommunens rusteam og psykiatritjeneste. IOGT har et hovedansvar for å jobbe med de frivillige på senteret som hadde 26 frivillige medarbeidere engasjert i 2018.

Tekster om håp

På IOGTs T3-senter i Haugesund jobber

Egil og Jostein. De har selv en mangeårig rusbakgrunn, og har nå funnet sammen i duoen A-Men som allerede har hatt mange fremføringer, og gjerne spiller opp også for gjester på senteret. Mye av tekstene handler om livet de har levd og erfaringene de har gjort seg, men også om håp og tro på at det finnes et liv utenfor rusen. I gjennomsnitt er det 55 brukere som besøker senteret hver dag. Årlig er det rundt 300 av Haugesunds rusmisbrukere som finner veien til senteret i Haraldsgaten.

Flere av de frivillige har brukererfaring

Mange av de frivillige på våre sentra har selv brukererfaring. - Her har vi et på prinsipp om at alle er viktige og kan bidra med hva de kan, sier daglig leder Sissel Østrem på Laksevåg i Bergen. - Mange har faste oppgaver, som å hjelpe til på kjøkkenet, i hagen eller andre steder hvor det trengs hjelp. Det er alltid noe å drive med her, og for brukerne, men også for de frivillige betyr det samfunnsdeltakelse. Senteret har en

rekke ulike tilbud som tilbud om fiske- turer, tegning/maling, vedlikehold og stell av hage, mulighet til å delta i musikk- aktivitet og kulturelle aktiviteter som teater og kino. Gjennomsnittlig besøk har økt fra 75 per måned fra starten i 2013 til rundt 600 i måneden i 2018.

Målet å gi motivasjon

Sosialsjef i IOGT, Anne Louise Skoland, er opptatt av at målet med virksomheten hele tiden er å gi motivasjon for å komme ut av rustilværelsen. - Tilbudene på senteret er lavterskel, og vi setter ingen krav til de som kommer. Men vi er opptatt av gode samtaler og å utvikle et godt rehabiliteringstilbud som kan være med på å støtte opp om de som vil endre sin egesituasjon. I 2018 har vi økt satsning på aktivitetstiltak som bygger fysisk og psykisk helse, forteller hun. I tillegg har vi startet opp flere steder med Anta-kurs som også er et tilbud til brukere som har vært på våre sentra.

Nytt og spennende

Fredrik Sætre har de siste månedene sett noe nytt og spennende i IOGT-huset i Haugesund. IOGT har alltid hatt mye god aktivitet i byen, men med to ANTA-kurs den siste tiden er det blitt enda mer liv i huset.

Den økte aktiviteten har også gjort at andre har fått øynene opp for det rusfrie miljøet i huset. AA har flyttet sine møter hit, og kommer til å ha en åpen kafé på lørdager.

Selv fylte Fredrik 84 år for noen dager siden, og selv om han har en aktivitet over gjennomsnittet sier han selv at det er begrenset hva han kan være med på. Han mener at det er viktig at

"gamle" IOGT-ere også er med å synes, bli kjent med nye medlemmer og hjelpe til der det trengs.

- En del av de nye melder seg inn på nettet, sier han, og da sørger vi for å ta kontakt med dem og invitere dem til det neste møtet. Det er mye opp til oss hvordan vi skal få det nye og det gamle til å trekke sammen.

Han gir også mye av æren til Jørn Hansen, som er erfaringskonsulent i området. - Måten han og Rita Nilsen har kommet inn på fengslene her i området med sine opplegg - på Sandeid og i Haugesund fengsel - er også med på å sette IOGT på kartet på en flott måte, avslutter han.

GODE OG VIKTIGE SAMTALER MED LOKALPOLITIKERE

Gjennom Trygge lokalsamfunn har IOGT møtt politikere over hele landet.

- Det er viktig å møte lokalpolitikere, sier politiske rådgiver i IOGT, Malin Lenita Vik. Hun overtok jobben etter Roald Heggernes i 2018. - Møtene handler om å påvirke politikere, men like mye blir det en form for opplæring, forteller hun. - Det er positivt når jeg drar fra et sted med en følelse av at man har hatt gode og viktige samtaler, at politikere jeg møter mener det vi kommer for å formidle har noe for seg, og noe de er interessert i og opptatt av.

Bygger allianser

I løpet av 2018 har hun og andre IOGTere møtt politikere i 18 kommuner. Dette kommer i tillegg til de 9 lokale forebyggingskonferansene IOGT holdt i 2017. Målgruppene for fagdage har vært lokalpolitikere og andre nøkkelpersoner i lokalmiljøet, som foreldre, lærere, fagfolk, politi, helsesøster og andre frivillige organisasjoner. Å bygge allianser med andre som er enige med oss har vært en prioritert oppgave slik at det ikke bare er oss som er med på å bygge opinion.

Alkoholpolitikk er folkehelsepolitikk

- IOGTs budskap er at alkoholpolitikk også er folkehelsepolitikk, og at vi må ha en solidarisk ruspolitikk, sier Vik. - Jeg tar ofte utgangspunkt i folkehelsestatistikk og Ungdata-tall fra de områdene jeg besøker. Temaene kan være litt forskjellige fra sted til sted avhengig om blant annet om det er byer eller. Mer ute på bygda. Barn og unges oppvekstvilkår er alltid med. Andre steder er det skjenketidene om blir det mest sentrale.

Opplæring

IOGT har også hatt årlige opplæringer for lokale talspersoner. I 2018 ble den holdt samtidig som vår inspirasjonskonferanse på Åsane med blant annet foredrag av forsker ved universitet i Oslo, Willy Pedersen og stortingsrepresentant for Senterpartiet, Kjersti Toppe. Tilsammen har vi hatt rundt 50 personer på kurs i løpet av de to årene. Disse bruker vi nå i arbeidet frem mot valgkampen i 2019.

Politikere kvier seg

Malin mener at mange ønsker å gjøre noe, samtidig som dette er spørsmål som en god del politikere kvier seg litt for å ta tak i. - Det skal noe til for å fronte en restriktiv politikk, selv om de fleste undersøkelser viser at det er god støtte for det i befolkningen, mener hun. Derfor blir det også viktig å få frem den støtten som finnes for en solidarisk politikk.

I vårt politiske arbeid gjennomfører vi også flere opinionsundersøkelser. Slike undersøkelser er en svært god måte å få satt fokus på noen av utfordringene kommunene har, og bidrar til å økt interesse i møtene vi har med lokalpolitikere. Slik setter vi agenda.

Fyll parken

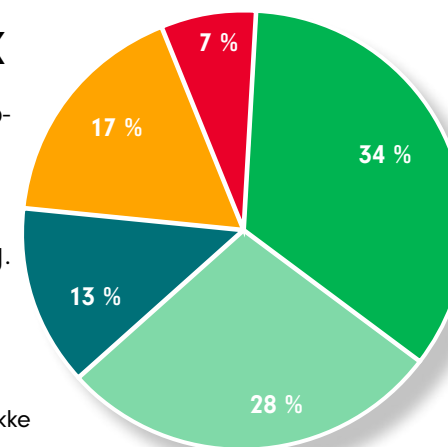
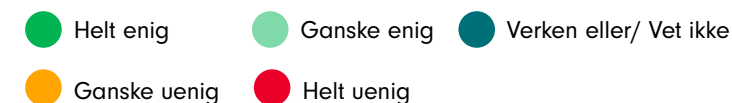
Vårt arbeid med fokus på drikking på offentlig plass resulterte 2018 i rapporten "Fyll parken" og kampanjen "Fyll ferien". Etter mye fyll og uro etter Holmenkolldagene i 2018 gjennomførte vi en undersøkelse. Om hva folk mener om dagens lovgivning. 62 prosent av de spurte svarte at de var ganske enige eller helt enige i forbudet mot drikking på offentlig plass. 1 av 2 ønsket også at forbudet ble håndhevet bedre. Loven har også en viktig forebyggende effekt. 63 prosent av unge voksne (under 40 år) oppgir at forbudet har ført til at har. Begrenset sitt alkoholbruk på offentlig plass. Vår kontakt med politikere i forbindelse med kampanjen bekreftet at det er et politisk flertall for å ta vare på forbudet. Samtidig er det et press på lowerket.

62 % STØTTER DAGENS LOVERK

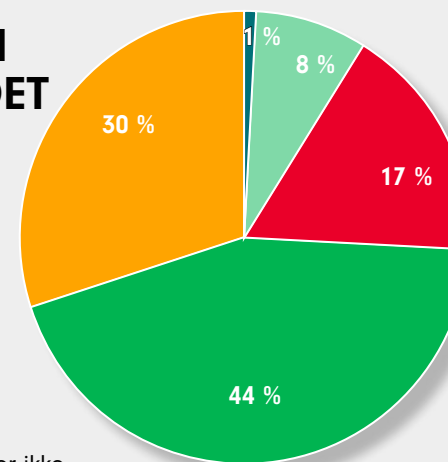
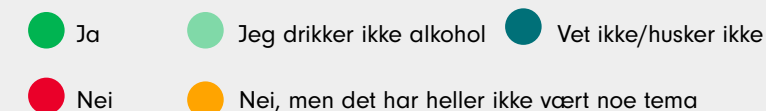
I følge alkoholoven er det forbudt å drikke alkohol på gate, torg, vei, i park eller på annen offentlig plass som ute i skiløypene og på stranda, med mindre det er gitt skjenkebevilling.

Hvor enig eller uenig er du i dette forbudet?

44 % HAR LATT VÆRE Å DRIKKE I PARKEN PÅ GRUNN AV FORBUDET

SPØRSMÅL: Har du latt være å drikke alkohol på gate, torg, park, strand, ute ved skiløyper eller på annen offentlig plass fordi det ikke er lov?

STRATEGI FOR ØKT MEDLEMSENGASJEMENT

For en frivillig organisasjon som IOGT er evnen til å mobilisere frivillige og tilgang til frivillig engasjement et viktig aktivum.

I perioden har vi vedtatt en plan for økt medlemsengasjement. Målsetningen med denne er at:

- Vi skal engasjere flere mennesker til frivillig arbeid for å gjennomføre IOGTs samfunnsoppdrag
- En større andel av medlemmene skal inkluderes i IOGT-relatert/-initiert/-drevet aktivitet.
- En større del av de aktive i IOGT-tilknyttede aktiviteter skal bli medlemmer av organisasjonen.
- IOGT må legge til rette for et vel-fungerende organisasjonsdemokrati og organisasjonsbygging.

I 2018 gjennomførte vi også en medlemsundersøkelse som blant annet tok sikte på å kartlegge medlemmenes motivasjon for å melde seg inn, potensialer for økt frivillig engasjement og kjennskap til organisasjonens virksomhet. Totalt var det 430 personer som svarte i undersøkelsen, som må sies å være et godt resultat. 189 av respondentene anser seg ikke som aktive i organisasjonen. Det utgjør knapt halvparten (44 prosent).

De foreløpige konklusjonene vi har trukket av medlemsundersøkelsen er:

- Av flere mulige alternative motivasjoner for å slutte seg til organisasjonen, er det "fordi IOGT gjør et viktig og nødvendig rusforebyggende arbeid" som scorer overlegent mest. Nesten to av tre (63 prosent) svarer at det er derfor de ble med i IOGT.
- Knapt halvparten (44 prosent) anser seg som "ikke aktive" i organisasjonen. Noe flere (68 prosent) angir at de i dag ikke bruker tid på organisasjonen i det hele tatt.
- De som har vært med mer enn ti år er betydelig mer aktive på alle aktivitetsnivåer enn de som er kommet til seinere. Det er også blant de som har vært med mer enn fem år størst potensial for økt framtidig aktivitet, men også blant de som har vært med kortere tid oppgir en av tre at de er åpne for å vurdere det.
- Det er utvilsomt en sammenheng mellom aktivitetsnivå og kjennskap til organisasjonen. De som er mest aktive er også de som har best kjennskap til IOGTs "merkevarer". Det kan komme av at økt kjennskap motiverer mer for aktiv deltakelse

- eller også at deltakelse i aktivitetene gir økt kjennskap til flere deler av organisasjonen.

- Om lag halvparten (52 prosent) av medlemmene oppgir at de ønsker å være medlemmer uten å delta aktivt. Det innebærer at det er et ikke uvesentlig potensial for økt aktivitet blant medlemmene. Den aktiviteten som det ser ut til å være lettest å trekke folk med på, er stand (hvit jul, verving og så videre) (20 prosent). En av seks kan tenke seg å ha et styreverv.
- Det er utvilsomt kjennskap til de ulike aktivitetene som skaper størst motivasjon for økt engasjement. Den tredelen av respondentene som har best kjennskap til flest "merkevarer" er tre ganger så villige til økt aktivitet som den tredelen med minst kjennskap.
- Det ser ut til å være størst potensial for framtidig aktivitet blant de under 40 år. Det at virksomheten er i tråd med IOGTs formål (samfunnsoppdraget) synes å være viktigst for flest. Andre hensyn som mange ser ut til å være viktig er at det er sosialt, at de får gjøre ting de er flinke til og at de får nødvendig opplæring.

- Lettere å snakke med barna

Davis Aguin, prosjektleder for Sterk&Klar Intro.

Intro ble startet opp som en videreutvikling av Sterk&Klar, men hvor vi så behov for noen endringer når vi henvendte oss til innvandrereforeldre på Introduksjonsprogrammet.

- Foreldre forteller etter våre treff at det vil bli lettere å gå i dialog med barna sine, nå som de har fått mer kunnskap om norsk alkoholkultur, oppdragelse og integrering, sier prosjektleder David Aguin. - Det er et viktig budskap fra oss at heller ikke norskfødte foreldre ønsker at barna deres skal bruke rusmidler, og at den norske ruskulturen ikke er like liberal som den kan se ut som med første øyekast.

Flere lever i ulike virkeligheter

Minoritetsungdommer drikker mindre enn sine jevnaldrende, samtidig som det kan være stor forskjell på den virkeligheten

som de lever i og som deres foreldre er i. Fafo-rapporten "Migrasjon, foreldreskap og sosial kontroll" som kom i 2019 forteller at mange foreldre opplever at de ikke forstår det samfunnet og de utfordringene som møter barna deres i Norge, samtidig som deres måte å utøve foreldreskap på - som gjerne er kollektivt forankret i slektskap og felles verdier, og der fysisk avstraffelse kan ha en sentral plass - ikke er tilgjengelig eller mulig i Norge.

Resultatet er manglende sosial kontroll, som i verste fall kan føre til rus, problematferd, kriminalitet og skolefravall.

Både overdreven sosial kontroll og mangel på kontroll kan være et problem når foreldrene ikke klarer å sette grenser for barna sine. Barna får en veiledningsrolle for foreldrene og kan samtidig bruke sitt informasjonsovertak om det norske samfunnet til å undergrave autoritetsrelasjonene i familien.

I 2017 og 2018 har vi hatt møter i 25 kommuner med opplegget. I tillegg har vi hatt møter med ulike innvandrereorganisasjoner for å innlede et nærmere samarbeid fremover.

VIL SKAPE POSITIVT FOKUS PÅ BESTEFORELDREROLLEN

IOGT har mange medlemmer i besteforeldre-generasjonen. I perioden har vi stilt spørsmålet om hvilken rolle besteforeldre kan ha i forebyggingsarbeidet.

Tidligere leder i IOGT, og selv bestemor, Hanne Gade Ringdal er en av de som har arrangert møte i Trondheim. - Vår ambisjon har vært å skape et positivt fokus på besteforeldrerollen, forteller hun. - Selv om foreldrene er de viktigste rollemodellene i barna sine liv, så viser forskning også at involverte og tilstedeværende besteforeldre i stor grad også er i posisjon til å ha betydning, både når det gjelder påvirkning av verdier og av holdninger.

Den sosiale bankkontoen

Prosjektet sin faglige rådgiver, seniorrådgiver Arne Klyve ved Bergensklinikkene

mener man som besteforeldre må investere i det han kaller "den sosiale bankkontoen", som besteforeldre og barnebarn disponerer sammen. Samtidig må man ikke glemme at foreldregenerasjonen fungerer som en såkalt "generasjonsbro" i denne sammenhengen. Det er med andre ord foreldrene som fungerer som tilretteleggere for forholdet besteforeldre og barnebarn imellom. I perioden har det blitt arrangert Klar for barnebarn-foredrag rundt om i landet. Besteforeldre i Larvik, Tønsberg, Tromsø, Bergen, Trondheim og Bodø har hørt Klyve snakke blant annet om hva man kan gjøre for å være en god rollemodell.

Besteforeldre er forbilder.

- VIKTIG Å VÆRE PÅ DE GLOBALE ARENAENE

Sammen med FORUT og IOGT International spiller IOGT en rolle i det internasjonale arbeidet.

- Det er viktig å være tilstede på de globale arenaene sier generalsekretær i IOGT, Hanne Cecilie Widnes. - For kjemperne for legalisering av narkotika og alkoholindustrien har mange støttespillere og store økonomiske ressurser. Derfor er det så bra at FORUT er aktive og at IOGT International har et godt forhold til Verdens helseorganisasjon. IOGT-I har vært med på å utvikle SAFER, som er et initiativ i regi av Verdens helseorganisasjon for å redusere alkoholrelaterte dødsfall og skader. Det er en pakke som nasjonale myndigheter kan bruke og som er bygget rundt WHO anbefalinger for å forebygge alkoholskader

Deltok på CND

IOGT i Norge er også aktive i arbeidet i det globale arbeidet mot legalisering av narkotika. På det årlige FN-møtet CND (Commission on Narcotic Drugs) i 2018 ble metoden bak Sterk&klar presentert av prosjektleder Mirjeta Emini. Salen var full og flere måtte stå. - Veldig gøy å få vist hva Sterk&Klar jobber med, og hvor mye vi får til, kommenterte Emini. Generalsekretær Hanne Cecilie Widnes hadde også et av innleggene i plenumsdiskusjonen.

På samme møte ble også rapporten "People's Voice. The roar of the silent majority" lansert. - Med rapporten vil vi gi en stemme til den store majoriteten som ikke blir hørt. De som ikke ønsker mer cannabisbruk, som vil ha rusfrie lokalmiljøer og de som er uskyldige ofre for andres bruk av narkotika, sier Dag Endal, ansatt i FORUT og talsperson i Drug Policy Future.

President i IOGT International Kristina Sperkova med det synlige beviset på at Verdens Helseorganisasjon har opprettet et offisielt samarbeid med organisasjonen.

Drug Policy Futures

Drug Policy Futures er en paraplyorganisasjon der blant annet IOGT International og FORUT (IOGTs bistandsorganisasjon) er med. De jobber for å være en motvekt til den globale legaliseringsbevegelsen. Rapporten tar for seg hva som har skjedd

Generalsekretær Hanne Cecilie Widnes ble gjenvalgt som styremedlem i IOGT International i 2018. Her med resten av styret og ansatte i organisasjonen.

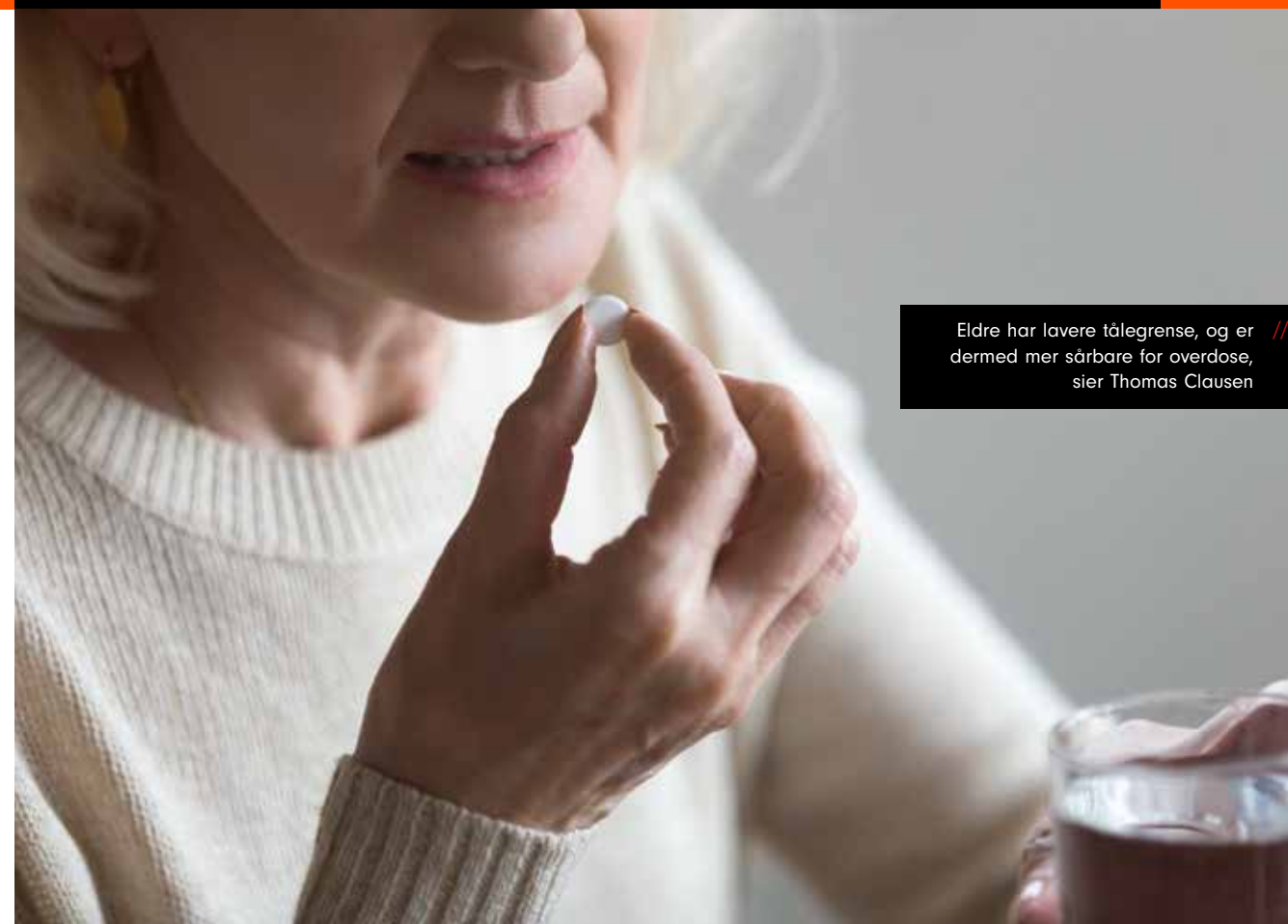
Dag Endal fra FORUT og Drug Policy Future lanserte rapport om den internasjonale narkotikapolitikken.

i den internasjonale narkotikapolitikken de siste ti årene, status for dagens narkotikadebatt og den peker på utfordringer og løsninger for de neste ti årene. Den er forfattet av Kristina Sperkova som er president i IOGT International.

Widnes sitter også som styremedlem i IOGT International etter å ha blitt gjenvalgt på organisasjonens landsmøte i Sigtuna i september 2018.

FLERE DØR AV LEGEMIDDELOVERDOSER ENN HEROIN I NORGE

Skrekkscenariet er USA med 70 000 opioid-dødsfall årlig. Det er nasjonal krise. Nå begynner noen å bli urolige for utviklinga i Norge.

Eldre har lavere tålegrense, og er dermed mer sårbare for overdose, sier Thomas Clausen

I 2016 og 2017 var det piller, ikke heroin, som forårsaka flest overdosedødsfall i Norge. Andelen overdosedødsfall på grunn av reseptbelagte opioider utgjorde ca en tredel av dødsfallene. Metadon var på andre plass, heroin på tredje, rapporterte Folkehelseinstituttet i fjor høst.

Mer av det sterke

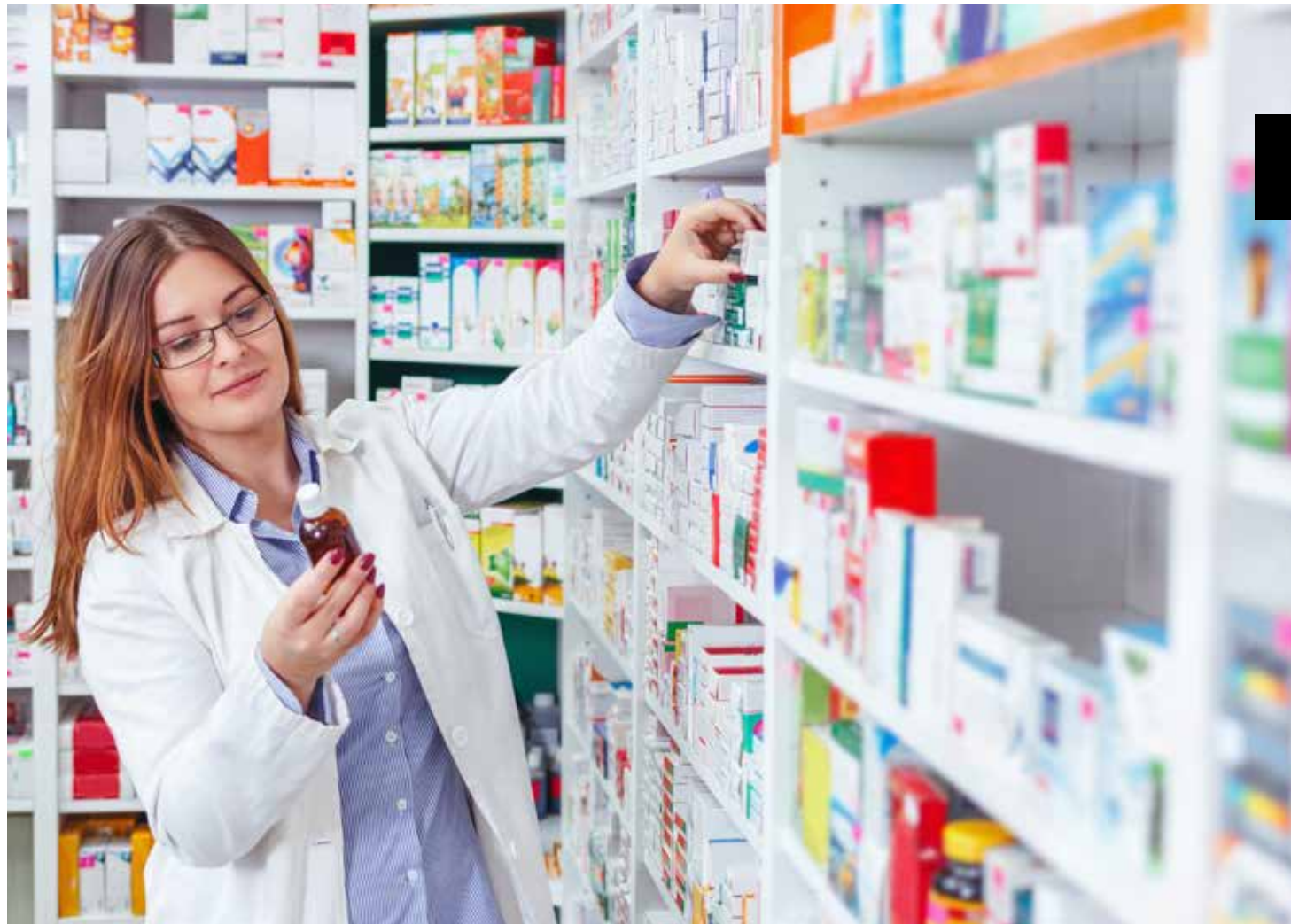
Professor Thomas Clausen er bekymra. Han er lege, leder av Senter for rus- og avhengighetsforskning (Seraf), UiO, og en av forfatterne bak rapporten "Tramadol use in Norway: A register based population study". Den ble publisert i august i

fjor, og forteller at det i Norge har vært en tendens de seinere åra til økt bruk av forskrevne sterke opioider, i tillegg til mer bruk av opioidet tramadol.

Thomas Clausen, leder // for Senter for rus- og avhengighetsforskning.

Antall mennesker med // kroniske smerter øker i Norge.

- Det totale antallet som får opioider årlig har ligget nokså stabilt på rundt 10 prosent over tid, forteller Clausen til Aksent. - Men de sterke og potente typene som oksykodon, men også tramadol, har økt kraftig. Svakere opioider som kodein/ Paralgin forte brukes mindre enn tidligere. Han mener dette er ei uheldig utvikling. Det er avhengighetspotensiale for alle opioider, men mer for de sterke og potente.

Økinga skyldes dels at det er ei øking i antall mennesker med kroniske smerter.

- En tredel av befolkninga rapporterer om kroniske smertetilstander. Noe kan forklares med en aldrende befolkning, noe kan tilskrives for mye stillesittende arbeid og noe kan forklares med overvekt, sier han.

Slepphendt

Men økinga skyldes også delvis slepphendt forskrivning av smertestillende medikamenter. Clausen har sett en tendens til liberalisering de siste 10 åra, og resultatene dukker nå opp i dødsstatistikken. - Særlig de nye potente medisinene brukes mer, forteller han og peker ut oksykodon som verstingen sammen med tramadol. Tramadol er svakere og brukes oftere enn oksykodon, mens oksykodon er mer potent og forårsaker relativt flere dødsfall.

Clausen er av dem som nå roper varsko. - Det har vært lite oppmerksomhet rundt dette i Norge fram til nå, og foreløpig veit vi for lite om dette her i landet. Vi må forske mye mer for å få svar på spørsmål som: hvor kommer hovedtyngden av medikamentene fra - fra det illegale

markedet, eller forskrevet av lege? Hva kjennetegner dem som får disse midlene på resept, og i hvilke situasjoner utvikler bruk av smertestillende medisiner seg til problematisk bruk eller avhengighet?

- Vet dere om dødsfallene skyldes intenderte overdosedødsfall altså sjølmord av folk som har hatt medikamentet hjemme, dødsfall hos rusavhengige som også bruker andre rusmidler, eller er det uintenderte dødsfall etter forskrevet bruk?

- Vi tror det er litt av alle, men vi veit ikke så mye om fordelinga ennå. Vi veit ikke om dødsfallene først og fremst er blant rusavhengige med blandingsmisbruk eller om det er blant kroniske smertepasienter. Det kan også være folk som tar en sterk smertestillende pille

og samtidig en drink eller sovetabletter, og dermed får overdose. Det kan også være pårørende til smertepasienter som finner medikamentene og tar overdose. Det vi veit ganske sikkert er at 10-15 prosent av overdosedødsfallene i Norge er intenderte overdoser, altså sjølmord. Men alt dette skal vi altså forske videre på.

Ikke amerikanske tilstander

- Hva kan gjøres for å snu utviklinga? - Vi må få en bedre forståelse av hva dette er før vi kan si det, og vi må bruke ulike virkemidler overfor så ulike grupper som smertepasienter og rusavhengige. Sjølv underviser jeg medisinerstudentene mine i risikoen ved disse medikamentene for langtidsbruk til pasienter med kronisk smerter. Det er dette som er den problematiske bruken. I akutt smertebehandling og som kortvarig bruk, er dette veldig effektive og gode medisiner.

Clausen understreker at vi ikke er på langt nær der i Norge som de var, og er, i USA. - Vi har aldri vært så liberale, forskrevet så ofte, så mye og så hodeløst som

der. I USA bruker en disse medikamentene til alle smertetilstander, og legene skriver ut i store doser - gjerne 100 tabletter om gangen. Pasienter med kortvarige smertetilstander bruker vanligvis ikke opp dette på én gang, og det blir stående smertestillende tabletter i alle hjem, forteller han. I Norge derimot anbefaler leger vanligvis først pasienten ibuprofen (Ibux) eller paracetamol før de forskriver sterkere medikamenter, og når de først forskriver starter de med små pakninger. Her i landet er det også strenge regler for markedsføring, og reklame direkte mot pasienter er forbudt.

FAKTA

Opioider er en fellesbetegnelse på alle morfinlignende preparater som virker på opioidreseptorer i hjernen. De virker beroligende og smertedempende, kan gi rusvirkning og er sterkt avhengighetsskapende.

FORESLÅR ENDRING I VEDTEKTENE OMKRING ENDRINGER I VEDTEKTENE

Det ligger ingen store kontroversielle saker til landsmøtet i slutten av mai, men et par vedtektsendringer skal forsamlingen likevel få ta stilling til.

AV JAN TORE EVENSEN

Tydeliggjøre vedtektene

Det ene handler om å tydeliggjøre og forsterke de begrensningene gjør når det handler om å fremme forslag til nettopp vedtektsendringer. Frem til nå har delegater på landsmøtet kunnet legge frem endringsforslag til forslag på møtet. Et flertall i sentralstyret mener at dette er problematisk siden dette vil være forslag som ikke er behandlet ute i organisasjonen. Derfor mener de at alle forslag må være fremmet innen fristen på 4 måneder, og at det landsmøtet skal gjøre må begrense seg til å støtte eller avvise disse. Sentralstyret er imidlertid ikke enstemmig. To medlemmer, Eivind Jahren og Per Arne Lillebø, støtter ikke forslaget og vil argumentere mot det på landsmøtet.

Øke representasjonen fra regionene

IOGT Region Midt-Norge ønsker at regionene får flere representanter på bekostning av områdene. Bakgrunnen er at de mener en ny fordeling bedre vil sikre at landsmøtets delegater er fordelt etter medlemsmassen i regionene. Forslaget er at alle regioner skal ha rett til en representant pr påbegynt 100 medlemmer, mens områdene skal ha rett til en representant pr påbegynt 50 medlemmer (mot 40 i dag). Til sammen vil det gi omtrent det samme antallet delegater som i dag.

Sentralstyret støtter ikke regionen sitt forslag og ønsker å videreføre dagens ordning. De er enig med regionen at medlemmer i IOGT bør ha samme grad av organisatorisk innflytelse, uavhengig av hvilken region de tilhører, men mener at det er et godt prinsipp at representasjonsretten primært ligger så nær grunnplanet som mulig. De ønsker at den skal være knyttet til det lokale leddet, og ønsker ikke å gjøre noe som endrer på dette. De nevner også at på områdemøtet har alle medlemmer mulighet til å møte opp og stemme frem representanter til landsmøtet, mens det på regionmøtet kun er representanter fra områdene som har stemmerett. Per Arne Lillebø har tatt dissens i denne saken.

Vil ha flere kontingentsatser

Vanligvis er fastsettelse av kontingent vært en formalitet på de fleste landsmøter, men på dette landsmøtet foreligger det to forslag til kontingent. Begge to forslår en reduksjon i kontingenten, men mens sentralstyret ønsker å ha en ordning med flere kontingentsatser, ønsker region Midt en fast sats på 100 kroner for alle medlemmer.

Siden 2015 har IOGT hatt et prøveprosjekt med 100 kroner i kontingent for mye medlemmer. Betalingsvilligheten

har gått opp de siste årene, og en av grunnene til dette kan være den reduserte kontingenten. Sentralstyret foreslår derfor å ha tre satser for kontingenten på 370.-, 200.- og 50.- hvor medlemmene selv velger hvilken sats de betaler. Dette mener de vil tilfredstille både at summen vi tar inn i kontingenten ikke synker for mye, og at vi beholder flest mulig som medlemmer. Sentralstyret er opptatt av at det ikke skal være økonomien som bestemmer hvorvidt man kan være medlem eller ikke. Derfor foreslår de en lav minstesats på kr. 50.-

I tillegg mener sentralstyret det er viktig at vi får i gang en givertjeneste.

Region Midt, som er den regionen som har vervet flest nye medlemmer de siste årene, mener at en ordning med ulike kontingent-satser vil ta bort hovedfokuset i vervingsprosessen. De ønsker derfor en ordning med kr 100.- for alle, hvor man også fjerner førsteårskontingent på kr 50.-

Sentralstyret støtter da ikke dette forslaget både fordi det uten andre tiltak vil redusere de frie inntektene til organisasjonen med rundt 250 000.- samt at de ønsker minstekontingent på kr 50.-.

som engasjert i IOGT-aktivitet skal ha opplevelsen av å være med i en felles virksomhet, at en større andel av medlemmene skal inkluderes i IOGT-aktiviteter og at det skal legges til rette for et velfungerende organisasjonsdemokrati. Målsetningen er å være minst 3000 betalende medlemmer ved årsskiftet 2021/2022.

Dette skal gjøres blant ved at

- Alle deltakere og frivillige får tilbud om medlemskap i løpet av perioden.
- Lage et nettbasert skoleringsopplegg for nye medlemmer og frivillige
- Arrangere en årlig konferanse som gir en mulighet både for medlemmer og frivillige i ulike aktiviteter å møtes.

- Gjøre en vurdering i hver aktivitet av hvordan denne kan føre til rekruttering og engasjering av frivillig og medlemmer
- Få på plass en god struktur og arbeidsdeling for hvordan vi organiserer og møter nye frivillige og medlemmer.

Digitaliseringsprosjekt

Sentralstyret foreslår også at neste periode gjennomfører et digitaliseringsprosjekt for å få en mer effektiv medlemsbehandling og drift av

organisasjonen. Styret ønsker også at det gjennomføres årlige kjennskapsundersøkelser, og at vi skal ha en enhetlig profilering som knytter all aktivitet som vi gjør til organisasjonsnavnet.

Nytt navn?

På forrige landsmøtet ble det avvist å endre organisasjonens navn til Klar. Styret kommer ikke med noe nye navneendringsforslag til dette møtet, men mener at vi har et navn som kommuniserer dårlig. Det er tilbakemeldinger vi får både fra de som har vervet mye på stand, og gjennom erfaringer fra innsalg av aktiviteter og kontakt med politikere. Frem mot landsmøtet 2021 forslår derfor sentralstyret at det gjennomføres en bred og inkluderende prosess i organisasjonen med mål å komme med forslaget til et nytt navn.

Økt aktivitet

Med mesteparten av planen handler om aktiviteter som skal gjennomføres i neste periode. Her foreslår man blant annet å sette som mål å

- Gjennomføre 200 foreldretreff og ha Sterk&Klar ved 60 skoler
- Gjennomføre 20 treff med "Besteforeldre som forebyggere som tema".
- Gjøre en undersøkelse blant egne medlemmer og frivillige om begrunnelsen for at de ikke drikker og hvordan de opplever drikkesituasjoner.
- Sette på dagsordenen temaer om drikkekultur og alkoholnorm i den ruspolitiske debatten.
- Samle inn 20 000 underskrift til Hvit jul hvert år
- Arrangere 20 forebyggingskonferanser eller debattmøter/seminarer lokalt
- Ha Sterk&Klar Intro i 50 kommuner
- Ha Enestående familier-aktivitet på 25 steder med 3000 deltakere
- Videreutvikle Sammen-prosjektet med 7 sentra på slutten av perioden.
- Gjennomføre 10 ANTA-kurs i året og ha Supportgrupper på 10 steder.

Promenaden AS

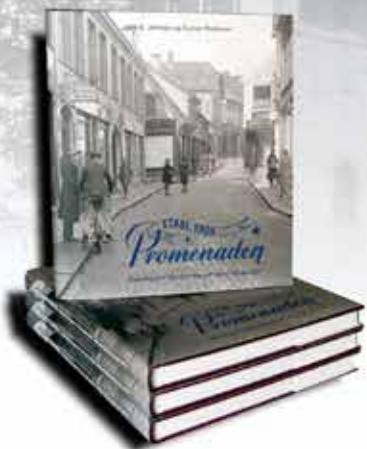
Promenaden AS ble etablert i 1909 og drev restaurant i Kirkegaten 20 i Stavanger.

Restaurantdriften opphørte i åttiårene, men selskapet fortsatte virksomheten som eiendomsselskap.

Promenaden AS eier tre forretningsbygg i Stavanger sentrum. Disse leies ut til butikker og kontorer.

En betydelig andel av overskuddet deles årlig ut til organisasjoner og institusjoner som arbeider mot rus, særlig blant ungdom.

Selskapet har gitt ut flere bøker om avholdsbevegelsens virksomhet i Stavanger.

Selskapets medarbeidere i restaurantlokalet tidlig på nittenhundretallet

FOTO: Hilde Lillejord

IOGT-LEDEREN //

IOGT ER EN FRIVILLIG ORGANISASJON

Nils Johan Garnes //
Leder i IOGT Norge

IOGT er ein fantastisk plass der folk kan møtast og gjere ting i lag, basert på eit ynskje om å gjere ein forskjell. Desse møta har ulik karakter og form, og det er eit stort spenn i korleis frivilligheten ser ut i IOGT. Og det meiner eg er ein stor styrke og positivt trekk for IOGT!

Eit døme på frivillighet i IOGT er alle dei som er frivillige på eit av våre Sammen-senter. Som smører brødskiver, gir omsorg, står i dampen frå grytene og setter seg ned med ein kopp kaffe og spør korleis ein annan person har det den dagen. Eit anna døme er dei som drar med seg roll-up og brosjyrer for Hvit Jul, setter opp standen og får samtaler med tilfeldige folk og kanskje til og med ei underskrift (eller 50!), og står på til det verker i fotsålen frå hardt golv. Eit tredje døme er dei som liker å formulere seg skriftlig, lage ideer til leserbrev og skrive utkast som kan bli inspirasjon til andre i heile Noreg, og gjer at me har innlegg i media i snitt kvar tredje dag. Og så har me dei som jevnlig møtes i lokale avdelinger, som har sine faste holdepunkt og møter, og får både faglig og sosialt påfyll og godt samvær. Andre igjen får samme fellesskap gjennom aktiviteter i Enestående Familier og gir mykje av si tid til å lage aktiviteter både til seg sjølv og andre, noko som skaper sterke band som varer og gir mening.

Lista kunne ha haldt fram og blitt veldig lang, for det skjer fantastisk masse frivillig arbeid i organisasjonen. Og sjølv om alt dette ikkje skjer for mi skuld, så er det likevel på sin plass å takke dykk som står på for å gjere ein forskjell – takk!

Frivillighet har også vore eit viktig tema for Sentralstyret i denne perioden. Korleis kan me i endå større grad skape rom for frivillighet? Er me gode nok til å invitere nye med på det som skjer? Har me attraktive tilbud for dei som har lyst å engasjere seg? Er me tilgjengelige og inkluderande? Sprer me informasjonen til dei som vil ha?

Me har også diskutert korleis me best mogleg jobbar med våre tilsette for å skulle kunne skape frivillighet. Me i IOGT er så heldige med å ha tilsette som er dedikerte i jobben og finn måtar å jobbe på for å gi best mogleg resultat for å oppnå det organisasjonen vil. Dei tilsette er med på å legge til rette for at frivillighet kan skje og få system og former som organisasjonen består av i dag. Eg meiner at IOGT sitt arbeid styrkes

med å ha frivillige i alle aktivitetar me gjer. Og eg meiner at IOGT sitt arbeid styrkes også med å ha tilsette som legg til rette for frivillig engasjement som ein del av jobben sin. Det betyr ikkje at dei er sekretærer som skal springe rundt dei frivillige. Men det betyr at våre tilsette er viktige for kontinuitet av arbeidet, sette ting i system, og er med på å gjere frivilligheten endå større i IOGT. Det er viktig at frivillige og tilsette ikkje blir sett på som motsetningar, men heller forstått på som ulike roller i organisasjonen og som alle drar i retning av meir aktivitet, meir frivillighet, meir IOGT og meir arbeid gjort for det me sammen vil oppnå.

Saman med diskusjonane i Sentralstyret har me også gjennomført ein medlemundersøkelse for å få meir innsikt og kunnskap. Alt dette har ført til at me ynskjer å ha ein frivillighetsstrategi for IOGT som set prinsipp for arbeidet. Dette vil igjen føre til konkrete handlingspunkt som me foreslår i Arbeidsplanen for IOGT for dei neste to åra som skal bli lagt fram for Landsmøtet i mai.

HEINEKENS METODER I AFRIKA AVSLØRT - NORGE MÅ HANDLE

Samarbeid med diktatorer, skatteunngåelser, korrupsjon på høyt nivå, uetisk markedsføring og superprofitt på ølsalg for salg av Heineken-øl avsløres i en ny bok. Statens pensjonsfond utland har investert nær seks milliarder i Heineken-aksjer.

DAG ENDAL, INTERNASJONAL PROGRAMKOORDINATOR I FORUT

Journalisten Olivier van Beemen har i en ny bok avslørt hvordan storselskapet Heineken opererer i Afrika. Dette resulterte i at van Beemen den 23. april ble tildelt en nederlandsk journalistpris for godt gravearbeid.

Den nederlandske journalisten Olivier van Beemen skapte politisk oppstyr da han i 2015 utga boka "Bier voor Afrika". Man pirker ikke i nasjonalhelligdommen Heineken uten at det blir lagt merke til. Boka ble til og med en sak for parlamentet i Haag.

Nå har van Beemen kommet med en ny og oppdatert utgave av boka, denne gangen på engelsk som betyr at historiene om Heinekens oppførsel i Afrika når ut til et internasjonalt publikum.

Journalist van Beemen er i Norge i disse dager for et bokbad der han blir intervjuet av Joar Hoel Larsen. FORUT, IOGT, Juvente og Blå kors står bak bokbadet og invitasjonen til van Beemen.

Relevant for Norge

Selv om boka omhandler et nederlandsk selskap, har dokumentasjonen som boka framskaffer, sterk relevans også for norsk politikk. Statens pensjonsfond utland har investert nær seks milliarder i Heineken-aksjer. Virksomheten som Heineken driver mot fattige i Afrika, bidrar til økt alkoholforbruk som i sin tur er risikofaktor for ikke-smittsomme sykdommer, spredning av hiv/aids og tuberkulose, vold mot kvinner og psykiske problemer. Dette skaper samstemthets-utfordringer for Norge som gjennom mange år

nettopp har prioritert tiltak for global helse og forebygging av mange av problemene som er listet opp ovenfor. Norge er dessuten et av de få landene som gir øremerkede midler til WHO's arbeid med alkoholpolitikk.

En av de største utfordringene som WHO møter på dette området, er negativ politisk påvirkning fra store multinasjonale alkoholselskaper som Heineken. Her har Norge med andre ord investert milliarder i et selskap som bruker store ressurser for å ødelegge resultatene av de små midlene som Norge har bevilget til forebygging.

Kraftig kost

Når van Beemens dokumentasjon fra Afrika har vakt slik politisk oppmerksomhet, er det fordi det er kraftig kost som han avdekker om et av verdens største multinasjonale selskaper: Samarbeid med diktatorer og en krigsforbryter. Skatteunngåelser. Korrupsjon på høyt nivå. Uetisk markedsføring. Utnyttelse av svake politiske systemer. Superprofitt på ølsalg. Bruk av unge jenter som lokkeduer for salg av Heineken-øl. Den nye engelske utgaven, "Heineken in Africa", fyller på med nye eksempler på hvordan et multinasjonalt selskap kan operere i Afrika når de

politiske systemene er svake og man tillater seg bruk av virkemidler som aldri ville blitt akseptert i hjemlandet Nederland eller i Vesten generelt.

Undertittelen på boka er da også "a multinational unleashed". Det engelske uttrykket "unleashed" henviser til å slippe hunden løs fra båndet. "I fri dressur" er kanskje det mest treffende uttrykket på norsk. Den nederlandske førsteutgaven hadde også en undertittel som forklarer mye: "Het best bewaarde geheim van Heineken" som på norsk vil bli Heinekens best bevarte hemmelighet.

To sider av virkeligheten

Den nye boka til journalist van Beemen tegner et tosidig bilde av Heinekens operasjoner i Afrika. På den ene siden hvordan et multinasjonalt selskap kan operere på tvers av både lovgivning, egne etiske retningslinjer og god forretningssskikk. På den annen side hvordan Heineken har fått gjennomslag for sin egen fortelling om at selskapet hjelper Afrika og afrikanerne.

I Heinekens egen historiefortelling legges det vekt på at selskapets hjelp til Afrika blir gitt på tross av alle hindringer og komplikasjoner som selskapet må overvinne. van Beemen gir en alternativ fortolkning: Svake politiske systemer og lavt utdanningsnivå i mange afrikanske land representerer like mye en mulighet for Heineken som det er et problem, og Heineken vet å benytte seg av dette.

Ubegrensede muligheter

Heineken lar ifølge van Beemen være å fortelle at mangel på politiske regulering i form av nasjonal alkoholpolitikk gir selskapet ubegrensede muligheter til å markedsføre og selge sine ølsorter. Og lavt utdanningsnivå i befolkningen gjør det enklere å påvirke forbrukerne gjennom moderne markedsføring som Heineken benytter seg av. Der kobles øldrikking med positive forestillinger som suksess, høy sosial status, helse, maskulinitet og fysisk styrke. Og dette skjer selv om selskapets egne retningslinjer forbyr slike koblinger i markedsføring.

Heineken er en av de virkelig store multinasjonale selskapene med 165 bryggerier i mer enn 70 land. Van Beemen

viser til at han første gang ble oppmerksom på Heinekens størrelse og betydning under et besøk i Tunisia i 2011 hvor han skulle dekke "sjasminrevolusjonen" for en nederlandsk avis. Da så han at selskapet hadde nære bånd til president Ben Ali og hans diktatoriske styre og ble bevisst at Heineken er et globalt, ikke bare et nederlandsk fenomen.

Seks års gravearbeid

Journalisten ble under Tunisia-oppholdet nysgjerrig på hva mer som kunne skjule seg bak nasjonalhelligdommen Heinekens fasade av vellykkethet. Han bestemte seg for å undersøke Heinekens aktiviteter i Afrika nærmere. Siden har seks års sammenhengende gravearbeid resultert i de to bøkene som er nevnt ovenfor. van Beemen har på disse årene besøkt mange av landene hvor Heineken opererer, gjennomgått utallige dokumenter og intervjuet 400 kilder i og rundt selskapet.

Van Beemen har lagt vekt på at bøkene ikke handler om å avsløre skandaler eller sverte Heineken som bedrift. Boka skal vise hvordan svake politiske systemer og profittmuligheter i Afrika fører til uetisk og ulovlig opptreden fra multinasjonale selskaper. Nå er det gravende journalisten nominert til utmerkelsen "de Tegel", som er en av de mest prestisjetunge prisene som deles ut til mediefolk i Nederland

Afrika - lovende markeder

Nominasjonen til journalistprisen viser til tre eksempler som van Beemen har dokumentert: En svindelsak med en hollandsk direktør som ville endt opp i nigeriansk fengsel i mange år hvis det ikke var for at han ble kjøpt fri med noen millioner dollar, Heinekens rolle under folkemordet i Rwanda, og seksuelle overgrep mot "øl-piker" som selskapet har plassert ut i barer og restauranter.

Afrika blir av mange alkoholprodusenter oppfattet som svært lovende markeder. Ølforbruket ser ut til å flate ut eller gå nedover i deler av Vesten med bakgrunn i økt helsebevissthet og andre trender. Da byr Afrika seg fram som et svært godt alternativ: Store ungdomskull med få etablerte kjøpevaner, forventet økonomisk vekst og økning i

kjøpekraft, og svært få effektive reguleringer på salg og markedsføring av alkohol.

Superprofitt i Afrika

"Heineken in Africa" viser til at Heineken tar ut superprofitt på sin virksomhet i afrikanske land. Ett eller to store selskaper dominerer ølmarkedene i mange land, noe som gir muligheter for å kontrollere prisene til egen fordel. En flaske øl kan koste mer i absolutte priser enn i Europa, samtidig som produksjonen er billigere. Det betyr at Heineken har en fortjeneste i Afrika som ligger nesten 50 prosent over det globale gjennomsnittet for selskapet.

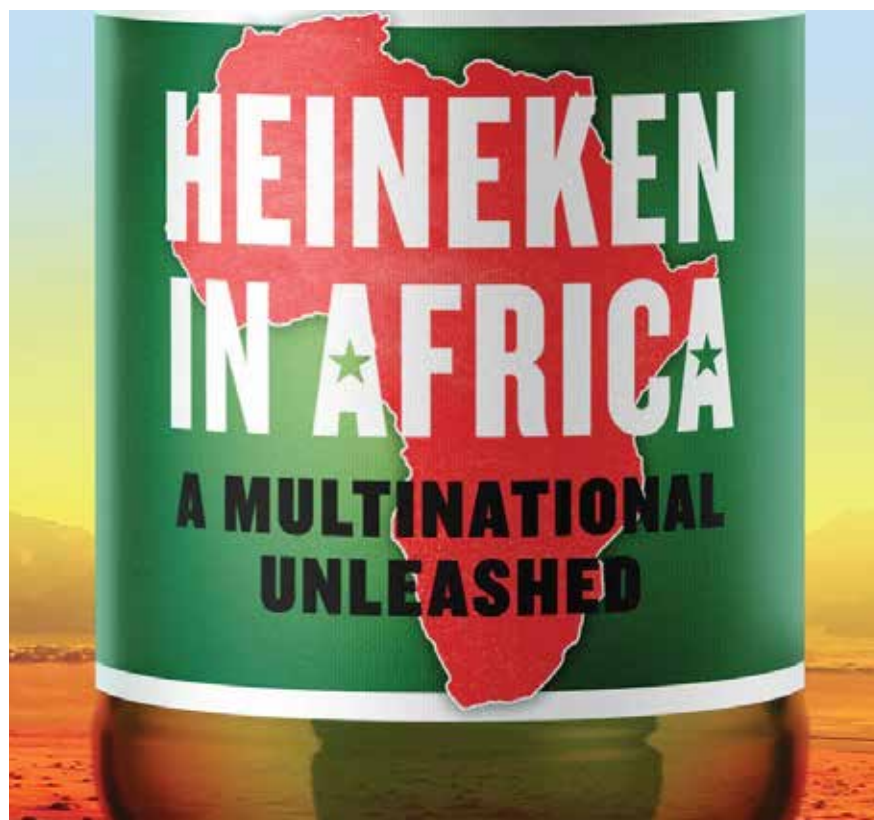
Spørsmålet nå er om internasjonal negativ oppmerksomhet kan få Heineken til å slutte med en del av sin uetiske forretningspraksis. Hittil har endringene vært marginale og kommet bare etter sterkt ytre press. Bruken av unge jenter som "beer girls", dvs som lokkeduer i barer og restauranter, ble avslørt i Kambodsja så tidlig som i 2000. Den gangen ble det lovet fra Heineken at det skulle bli slutt på denne bruken av unge jenter.

Den nederlandske journalisten har møtt samme typen beer girls i afrikanske land på sine senere reiser, f.eks. i Lagos og Kinshasa. På spørsmål om ikke jentene blir forsøkt stoppet svarer en av dem, Sylvia: Ikke på noen måte. Oppdragsgiverne liker at vi driver slik fordi det hjelper på salget av øl.

Hva bør Norge gjøre?

Norge bør ta den nye og omfattende dokumentasjonen om Heinekens virksomhet i Afrika på fullt alvor, blant annet ved å

- Trekke norske SPU-investeringer ut av multinasjonale alkoholselskaper.
- Øke bevilgningene til WHO's arbeid med alkoholpolitikk.
- Støtte sterkt opp om WHO's linje om at kommersielle krefter, som f.eks. ølprodusenter, ikke skal ha en rolle når helsepolitikk skal utformes, verken globalt i WHO eller på nasjonalt nivå.
- Gjøre innsats mot ikke-smittsomme sykdommer til en viktigere del av arbeidet for global helse. Disse sykdommene utgjør nå en økende andel av verdens sykdomsbyrde, ikke bare i rike land, men enda mer i lavinntektsland.

KONTAKT IOGT:

Henvendelser vedrørende medlemskap, adresse-endringer mv. sendes til adressen over, eller på telefon til 23 21 45 80.

GI BARN EN ALKOHOLFRI SOMMER

56 % mener det drikkes for mye alkohol i sommerferien når barn er tilstede. Det viser en undersøkelse Opinion gjennomførte i 2018 på oppdrag fra IOGT.

7 av 10 voksne oppgir at de drakk alkohol sammen med barn sist de var i syden. Nesten 1 av 5 barn sier at de har ønsket at foreldrene hadde drukket mindre sammen med dem på ferie.*

- Sommerferien skal gi et avbrekk fra hverdagen og gode minner for resten av livet. Det gjelder like mye for barn som for voksne.
- Husk at barn merker endringen i voksnes oppførsel når de drikker raskere enn det voksne tror. **Sett barna først i ferien!**

Tallene er hentet fra en undersøkelse blant voksne gjennomført av Respons Analyse og en undersøkelse blant barn i alderen 8 - 19 år gjennomført av Ipsos i 2018 på oppdrag fra alkoveitorganisasjonen Av-og-til.

BLI FRIVILLIG

Vil du bli med IOGT på stand der vi deler ut løpesedler, forfriskende alkoholfri sommerdrikke og prater med voksne om hvorfor det er viktig å velge alkoholfritt når man er sammen med barn i ferien. Eller vil du kanskje spre budskapet i sosiale medier?

iogt.no/fyllferien

**FYLL
FERIEN**

Barn trives best med edru voksne!